

GRATIS

JAARGANG 3 | OKTOBER 2023

Tongo = Taal

COLOFON

Tongo is Taal is een uitgave van
De Taalsluis, Soemaroebastraat no 10, Beekhuizen, Paramaribo
E-mail: taalsluis@gmail.com
Tel.: (597) 401163 / 8860181

Hoofredactie: Renate Sluisdom
Eindredactie: Lucia Kettie
Redactieassistentie: Sharon Blaaker
Lay-out: Roy Kartomoehamat

Distributie: Jonathan Zebeda
Communicatie: Shanna Vasilda
Adviseur journalistiek en uitgeverij:
Marvin Hokstam

VOORWOORD

We zijn er weer met een nieuwe, en misschien wel de laatste editie van Tongo is Taal. We hebben als vanouds weer zeer interessante rubrieken voor u klaar liggen. De meest interessante daarvan zijn de twee rubrieken die de resultaten van twee wedstrijden weergeven: namelijk de Anansiverhalen wedstrijd waarvan de winnende verhalen in ons tijdschrift zijn opgenomen, en de Nelson Mandela prijsvraag, die uitgeschreven is door veelzijdig kunstenaar en Mandela-ambassadeur Waldi Simson. Ook opvallend en apart is het verhaal over de (geheime) Afrikaanse talen van Suriname! De bekende rubrieken zoals Taalles, Wat lezen bekende Surinamers en de Poëziepagina ontbreken niet. Toch is deze editie anders dan de voorgaande, want hij is uitsluitend online te lezen. U weet het: u gaat naar www.tongoistaal.com en u kunt daar 'gewoon' door het blad bladeren alsof u het in handen hebt. Daarnaast kunt u ook nog genieten van onze blogs en andere berichten. Maar

verdrietig is het wel, dat Tongo is Taal geen subsidie van de Taalunie heeft kunnen krijgen om blijvend voor hardcopy Nederlands lees- en schrijfplezier te zorgen. Gelukkig hebben we binnenshuis wel genoeg centjes bij elkaar gekregen om online te verschijnen. Rechts op de pagina vindt u een lijst van alle personen en instanties die een steentje (of steen) hebben bijgedragen aan deze derde Tongo is Taal, aan wie we zeer erkentelijk zijn. Maar voor nu mag u lekker gaan lezen. En hoop houden - zoals Nelson Mandela deed - dat er een volgende digitale of papieren editie komt, mag ook.

Veel leesplezier!

GRAN TANGI!

Aan eenieder die deze online T=T mogelijk maakte!

Personen:

- Achthoven, Jennifer,
- Badloe, Manaaf
- Cruden, Cher
- Egger, Jerry
- Gersie, Glenn
- Haakmat, Roel
- Hew-A-Kee, Gracielle
- Heijwegen, Claire
- Hoekendijk, Peter
- Hokstam, Marvin
- Markiet, Emile
- Meyer, Jennifer
- Polanen, Chris
- Sampie, Edgar
- Sandel, Dean
- Sluisdom, Cyrill
- Sohanpal, Jessica
- Van Engel, Joke,
- Van Engel, Marianne
- Van Geerke, Lia
- Van Hamme-Sluisdom, Annemarie
- Weltevreden, Sandra
- Wielzen, Joan

Instanties:

- Algemeen Nederlands Verbond
- Kabinet van de First Lady
- Republic Bank Suriname
- Self Reliance

INHOUD

ARTIKELEN

4

Zijn Kromanti en Luango de echte bronnen van Surinaamse creooltalen?

12

George Struikelblok leeft van de kunst: "Investeer in jezelf"

18

Mi wani praat met jullie; Hoe de herders dit schaap tot wanhoop drijven

24

Wat lezen bekende Surinamers?

28

Schrijfster Cynthia McLeod: "Ik vertel altijd"

34

Prijsuitreiking van Anansi verhalen-wedstrijd
TONGO is TAAL

36

Het belang van financiële inclusie en educatie voor Suriname

40

Leven we straks in een gamewereld?

50

Wie is Nelson Mandela geweest ?

ANANSI TORI'S

- 08 Anansi de Duman
- 16 Anansi en de doopdienst
- 24 Anansi en de verkiezing
- 26 Hoe Anansi miljonair werd met zijn vruchtzaden
- 32 Hoe Anansi Ba Tigri leerde waar hij zijn billen moet krabben

POËZIE

Pagina's 40 & 41

COLUMNEN

- 11 Wat niet kan, dat moet niet (of wel?)
- 15 Doorgaan met taal

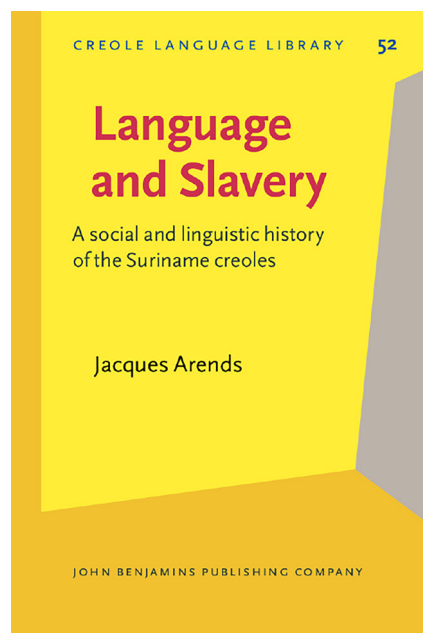
Zijn Kromanti en Luango de echte bronnen van Surinaamse creooltalen?

Volgens (Eurocentrische) taalwetenschappers zijn er zeven Surinaamse creooltalen en zijn deze gerelateerd aan de Twi-talen en Bantoetalen in Afrika. Opmerkelijk genoeg noemen onderzoekers het Kromanti en het Luango niet, terwijl ze wel degelijk in Suriname – in ieder geval tijdens religieuze situaties – worden gebezigd. Er is zelfs een sterk vermoeden dat deze twee talen de echte brontalen zijn voor al onze andere creooltalen.

TEKST: RENATE SLUISDOM
BEELD: GOOGLE

Reeds in 1856, in het Duits-Sranan woordenboek van de Duitse zendeling Heinrich Wullschlägel, wordt melding gemaakt van Kromanti-spreekwoorden (odo's). Wullschlägel geeft bijvoorbeeld de odo 'Kromanti koti wan odo taki: 'aze minjami – ala sani na Gado wani'', oftewel 'De Kromanti zegt: 'aze minjami, alles is Gods wil''.

Bijna anderhalve eeuw later, vertelt Ruud Beeldsnijder in zijn boek *Om werk van jullie te hebben: plantageslaven in Suriname, 1730-1750* over de afkomst en de (vermoedelijke) talen van tot slaaf gemaakten. Binnen de Twi-talen noemt hij de groep Cormantijnen en binnen de Bantoetalen de groep uit het koninkrijk Luango. Deze twee vielen ons op, omdat er in Suriname in religieuze situaties Kromanti wordt gesproken; en er bestaat een gebied dat we kennen als Luango-gebied, waar er in ieder geval in

religieuze situaties, Luango wordt gesproken. Het zou kunnen dat het Kromanti en Luango van Suriname een directe lijn hebben met de volkeren Cormantijnen en Luango. Opvallend is dat taalonderzoekers en -beschrijvers deze twee talen niet noemen, en bovendien aangeven dat niet valt te ontdekken wat er was vóór creolisering.

De kernvraag die hieruit voortvloeit is dan ook: 'Zijn de

bestaande talen Kromanti en Luango de echte brontalen voor al onze andere creooltalen?'. Zijn er uitvloeisels vanuit Kromanti naar het Sranan, Ndyuka, Boni en Paamaka enerzijds en uitvloeisels vanuit Luango naar Saamaka, Kwinti en Matawai anderzijds? Uiteraard zijn ook vragen als 'In welke delen van Suriname en door wie worden deze talen nog gesproken?', 'Worden beide talen behalve als sacrale talen, ook voor 'gewoon' taalgebruik gebruikt?' en 'Zijn de sprekers in Suriname en de sprekers in Afrika nog onderling verstaanbaar?' buitengewoon interessant. We laten die vragen in dit artikel buiten beschouwing, omdat die breed empirisch onderzoek behoeven.

Hebban olla vogala

Onze kernvraag is gestoeld op het oerverlangen van de mens om te weten waar hij en dus zijn taal, vandaan komt. In de Neerlandistiek bijvoorbeeld, is

Het Luango volk

jarenlang met trots de oudste Nederlandse zin gekoesterd: *Hebban olla vogala nestas hagunnan, hinase hic ende tu, wat unbidan wi nu?*, oftewel 'Hebben alle vogels hun nesten al gebouwd, behalve u en ik; waar wachten wij nu op?'. Deze poëtische zin is in 1932 ontdekt in Oxford, Engeland, in de abdij van Rochester. De tekst uit naar schatting derde kwart van de elfde eeuw moet zijn opgeschreven door een West-Vlaamse kopiïst. Vanaf 2004 ontstond binnen Vlaamse (Belgische) kringen de opvatting dat de tekst niet oorspronkelijk Nederlands was, maar oorspronkelijk Engels. Uiteindelijk

onderschreef ook de bekende Nederlandse literair-historicus Frits van Oostrom de bevinding dat het zinnetje meer Engels dan Nederlands moest zijn geweest.

Creolisering - pidgintaal - creooltaal

Creolisering is het proces van wisselwerking tussen culturen of talen zodat door wederzijdse beïnvloeding een nieuwe (sub) cultuur/taal ontstaat. Een aldus ontstane pidgintaal wordt een creooltaal zodra die een meer permanent karakter krijgt en moedertaal wordt van een volgende generatie sprekers. In vele geschriften worden er beschrijvingen en opsommingen

gegeven van Surinaamse creooltalen, voornamelijk van de hand van creolisten Jacques Arends en Adrienne Bruyn. Deze twee taalkundigen hebben (in 1990!) 'bewijzen' gevonden voor het verband tussen twee van de Surinaamse creooltalen en hun Afrikaanse voorlopers. Tot dan wilden taalkundigen er namelijk niet aan dat er een aantoonbaar verband was tussen die twee taalgebieden! Op de een of andere manier waren zeer gerespecteerde onderzoekers van mening dat de contacttaal bestond uit Europese taalelementen, met een enkel oorspronkelijk Afrikaans woordje ertussen.

In 1990, na een grondige inventarisatie van scheepsbrieven en scheepsloadingen uit de slavernijperiode van de hand van historicus Johannes Postma, kwam men tot de ontdekking dat er veel meer oorspronkelijk Afrikaans moet zijn achtergebleven in de Surinaamse creooltalen. Wie hoopt of gelooft dat met deze ontdekking de weg was geopend naar grootscheeps vergelijkend of historisch taalonderzoek, heeft het mis. In 1991 publiceerde Arends in *Hollands Maandblad* een uitgebreid artikel, waarin hij concludeert dat het vrijwel onmogelijk is de Afrikaanse oorsprong van de Surinaamse creooltalen te achterhalen, omdat de eerste generatie sprekers uitgestorven is, nog versterkt door vermoedens dat de vroegste vorm van pidginisering en zelfs creolisering reeds in de slavendepots in Ghana kon zijn ontstaan. Dit laatste zou dus betekenen dat de oorspronkelijke talen de overtocht naar de West niet eens hadden overleefd(!) Verder vindt hij dat het een en ander voor de Creolistiek en de Neerlandistiek van grote waarde is. Het mag duidelijk zijn dat bij ons het sterke vermoeden bestaat dat die Afrikaanse oorsprong wel degelijk te achterhalen valt, en dat het een en ander bovendien van zeer grote waarde is van vooral ook de huidige sprekers van Surinaamse creooltalen, omdat elk mens zijn (taal) geschiedenis wil kennen.

Op zoek naar 'Olla vogala'

Er zijn zeven creooltalen in Suriname. Sranan, Ndyuka (of Okanisi), Boni (of Aluku) en Paamaka die afkomstig lijken

te zijn vanuit één Afrikaanse taalgroep, waarschijnlijk de groep van Twi-talen, en Saamaka, Kwinti en Matawai, waarschijnlijk uit de groep van Bantoetalen. Opvallend in dergelijke Eurocentrische overzichten is dat we het Kromanti en het Luango niet terugvinden. Beide talen zijn lange tijd afgedaan als puur sacrale talen, voornamelijk omdat ze nergens in creooltaaloverzichten van de bekende eurocentrische taalonderzoekers genoemd worden. In 2003 echter geeft de Surinaamse schrijver, kruidenkenner en winticonsulent Andre Pakosi, een ander overzicht van Surinaamse creooltalen. Hij noemt behalve de zeven hierboven genoemde en de twee hier besproken (Luango en Kromanti) talen, ook nog: Ampuku, Papa, Anklibenda, Amanfu en Akoopina. Hij bevestigt de Eurocentrische opvatting dat al deze talen als spreektaal uitgestorven zijn, maar tegelijkertijd is voor hem duidelijk dat het Loango de lingua franca moet zijn geweest van ALLE marrons in de jaren direct na 1650, het jaar waarin de slavernij begon.

Ruud Beeldsnijder noemt, naast vele andere groeperingen, de volkeren Cormantijnen uit Cormantine en de Luango uit het koninkrijk Luango. Er gingen twee belletjes rinkelen: een over de Kromantitaal, vanwege de linguïstische overeenkomst Cormantine – Kromanti; en één over de Luangotaal, die door mensen in het Loangogebied bij sacrale situaties gebezigd wordt. Zouden het Kromanti en Luango misschien de oudere versies van meerdere van onze creooltalen zijn, en derhalve zelf

geen creooltalen zoals Pakosie zegt, maar oorspronkelijke talen? Dat zou betekenen dat een van deze talen overeenkomsten zou moeten vertonen met Twi-talen, en de andere met Bantoetalen.

Kromanti en Luango nader beschouwd

De spelling van Kromanti lijkt rechtstreeks afgeleid te zijn van Cormantine/Cormantijn. De verspringing van de klank R is een veelvuldig voorkomend verschijnsel binnen en tussen talen over de hele wereld (bijvoorbeeld kerstmis en *christmas*). Men kan ook wel de uitspraak Kumanti horen. De Cormantijnen of Kormantijnen waren een volk in Ghana en Ivoorkust, twee gebieden van waaruit slaafgemaakte voorouders gehaald werden. De taal Kromanti wordt in Suriname voornamelijk in sacrale situaties gebezigd en is daarmee een zeer interessant onderwerp voor een gedegen veldonderzoek om te bekijken of de taal niet ook in 'gewone situaties' gebruikt mag en kan worden. De taal moet, vanwege de lokatie van de Cormantijnen, afkomstig zijn uit de Twi-taalfamilie, ook wel Kwa-taalfamilie genoemd. Kromanti is in Suriname ook de naam van een winti; misschien de winti die uit Ghana en Ivoorkust komt, of de winti die deze taal spreekt? In de literatuur over Afrika is te lezen over Luango. In Suriname hoort men de uitspraak Luango, Luango Langu of Lango. Het Luango-volk was een volk afkomstig uit Congo en Angola. In Congo was er het rijke en goed bestuurde koninkrijk Luango, dat in sommige bronnen zelfs een keizerrijk wordt genoemd. Het koninkrijk is volledig verdwenen, volgens een enkele (YouTube-)

bron als een soort straf omdat het welvarende volk zich had ingelaten met slavenhandel. Volgens diezelfde bron moet er binnen het Loango-koninkrijk in de achttiende eeuw een groep (zwarte) joden hebben geleefd, die werden verkocht in slavernij. Deze feiten komen overeen met de opvattingen van veel binnenlandbewoners dat zij tot het joodse volk behoren. Luango is in Suriname een taal, die waarschijnlijk alleen in sacrale situaties wordt gebezigd. Een informant meldde dat de taal alleen bij begrafenissen mag worden gebruikt, en alleen in specifieke liederen. De taal, afkomstig uit de westelijke Bantoetaalfamilie, schijnt te

lijken op het Saamaka. Sommige informanten noemen het een dialect van het Saamaka, maar recentelijk kregen wij van een hooggeplaatste Saamaka-spreker te horen dat Saamaka juist een dialect is van Luango.

Conclusie en hypothese

Het lijkt goed mogelijk dat Kromanti en Luango, uiteraard met enige aanpassingen aan tijd en omgeving, aanvankelijk bewust 'geheim' zijn gehouden voor de witte kolonistator. Daardoor konden zij het beste gebruikt worden bij sacrale wintu-rituelen die niet voor de ogen en oren van de witte man bestemd waren. Pakosie's opvatting dat Luango een lingua franca is

geweest voor alle marrons, lijkt overigens hiermee in strijd te zijn. Het lijkt erop dat de kernvraag omgezet kan worden in de volgende hypothese: De talen Kromanti en Luango zoals die in Suriname (nog) gesproken worden, zijn overblijfselen van de respectievelijke Twi- en Bantoetalen die door de Cormantijnen en de Luango hiernaartoe zijn gebracht, en zijn als zodanig de oudere vormen van de creooltalen in Suriname. Geheimhouding bij de oorspronkelijke sprekers die tot slaaf waren gemaakt, zou er de reden van kunnen zijn dat deze talen niet in eurocentrische overzichten van Surinaamse talen zijn terechtgekomen. •

Anansi de Duman

DOOR: OMAIRA BOUTERSE

*H*et was eindelijk vakantie! Juf Amy zou dus over een paar dagen weer richting de stad vertrekken vanuit het afgelegen dorp Awini in Boven-Suriname.

Het was een uitdagend schooljaar geweest. Overstromingen, gebrek aan materiaal en lokalen, maar iedereen had zijn beste beentje voorgezet en de resultaten logen er niet om.

De kapitein en ouders waren geen voorstanders van doorstromen, dus je deed je best en kon overgaan, of je kreeg de kans om het nogmaals te proberen.

In Awini waren alle leerlingen over naar het volgende leerjaar en dat zou vanavond groots gevierd worden.

Terwijl Amy glimlachend zwaaide naar twee vrouwen die waarschijnlijk de moeder en tante van Johan waren, greep ze een stoel vast. Ze voelde zich weer duizelig.

Anansi keek vanachter een kokosboom op het erf van de school naar Amy en kreeg een geweldig idee.

Geluidloos liep hij terug naar zijn huisje waar zijn vrouw Akuba blijkbaar een heerlijke afdingi-soep op het houtvuur kookte.

Akuba en Anansi woonden al een paar jaar aan het einde van het

dorp. Ze bemoeiden zich niet veel met de mensen en Akuba dacht stiekem dat de dorpelingen een beetje bang voor hen waren. De kapitein was een goede vriend van Anansi en had hen bij hun komst met open armen verwelkomd. Hij gebruikte Anansi af en toe als adviseur, maar dat wist niemand.

Het huisje van Anansi en Akuba was klein en sober ingericht. Hun kinderen woonden allemaal in de stad, dus veel hadden ze niet nodig. Ze hadden een kostgrondje en een huisje met uitzicht op de rivier.

Het geluid van de stroomversnelling bracht ze helemaal tot rust.

Akuba keek op van de pot toen ze Anansi hoorde aankomen.

"Anansi, waarom sluip je weer zo rond?", vroeg Akuba.

"Ik ga die lieve juf helpen, Akuba."

"Helpen?", vroeg ze verbaasd.

Anansi stond nou niet bepaald bekend om hulp aan iemand anders te bieden zonder dat hij er zelf

beter van werd.

"Anansi, ik verzoek je. Het is inderdaad een lief meisje, maar heeft ze echt hulp nodig? Wat ben je weer van plan?"

Akuba was echt geïnteresseerd in Anansi's verhaal.

"Lieve vrouw van mij, je hebt al genoeg grijze haren. Maak je niet druk. Wanneer kunnen we genieten van die heerlijke soep? Mijn buik knort." Lachend wreef Anansi over zijn grote buik en hij likte zijn lippen. Akuba kon het niet laten en proestte van het lachen.

Ze schepte twee grote kommen met dampend hete soep op, terwijl Anansi alvast de stukken vers cassavebrood klaarlegde.

In stilte genoten ze van een heerlijke maaltijd. Akuba worstelde nog steeds met haar gedachten. Anansi had haar geen antwoord gegeven op haar vraag en ze maakte zich zorgen.

Zouden ze Awini moeten verlaten? Dat wilde ze niet. Met Anansi wist je het nooit.

Voldaan wreef Anansi over zijn buik. Na zijn middagdutje zou hij zijn plan verder uitwerken. Een paar dagen later zou Amy zeker aankloppen op de deur. De deur die leidde naar de oplossing van het probleem van zowel Amy als Anansi.

's Avonds was het groot feest in Awini. Het dorp was mooi versierd. Voor alle kampen waren fakkels geplaatst die vanuit het dorp naar de kleine school leidden. Op het schoolerf was een groot kampvuur gemaakt waar iedereen om heen kon zitten. In hun mooiste kleding zaten de vijftig leerlingen op versierde houten banken. Hun geoliede gezichtjes, kleine kraallogjes en witte tanden straalden van geluk in de weerkaatsing van het kampvuur. De kleine kleurrijke en versierde pangi's waarin ze gekleed waren, maakten het vrolijke plaatje helemaal af.

De juffen werden door de vrouwen uit het dorp, dansend en zingend het schoolterrein op geleid, terwijl de mannen krachtig sloegen op de verschillende trommels. Elke slag ging keihard door je lichaam heen, mensen begonnen te dansen op het ritme van de drums.

Enkele minuten later was het muisstil voor de speech van de kapitein. Ineens fluisterde een hese stem in Amy's oor:

"Je moet naar Anansi. Vanavond nog. Je hebt hulp nodig en hij alleen kan je die geven. Kom alleen en

neem een witte kaars mee. Hulp is nabij"

Amy keerde zich om, de rillingen liepen over haar lijf, maar ze zag niemand die haar die boodschap gegeven kon hebben.

Niemand lette op Amy, want eenieder keek en luisterde vol spanning naar de kapitein.

Haastig stond ze op en ging op zoek naar Yvonne, haar collega. Ze zag haar in de menigte en trok haar weg. Yvonne wist dat Anansi aan het einde van het dorp woonde maar meer niet. Was hij wel te vertrouwen? Ze zouden het moeten vragen.

Maar aan wie?

Amy wist wat haar te doen stond. Ze zou het aan de moeder van Johan vragen.

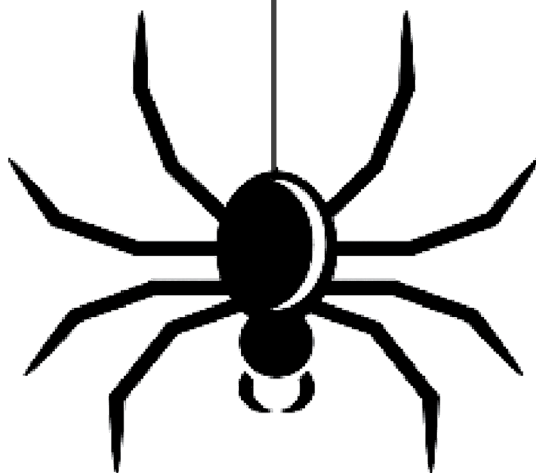
Enkele dagen later, drie om precies te zijn, stonden de drie vrouwen zenuwachtig in de tent van Anansi. Amy durfde niet alleen naar Anansi te gaan dus nam ze Yvonne en Johans moeder mee. De minuten tikten voorbij. Ineens ging de achterdeur open.

Anansi stond in een wit gewaad in de deuropening. "Amy, gudu, ik wist dat je zou komen. Ik heb geduldig op je gewacht die drie dagen."

Amy's mond viel open en ze nam plaats op het bankje dat Anansi haar aanwees. Ze gaf hem de witte kaars en staarde hem vol ongelooft aan.

Anansi ging stil in gebed. En ineens schreeuwde hij: "Amy je voorouders zijn boos. Je moet naar de stad om voorbereidingen te treffen voor een groot offerfeest hier in het dorp. Je bent een van ons nu Amy, je bent hier thuis. Iedereen moet in zijn mooiste kleding komen en er moet veel eten en drinken zijn. Bespreek het verder met niemand. Doe wat ik je zeg en kom over drie vrijdagen terug. Wij zullen dan in alle glorie je voorouders eren. Ga nu!"

De vrouwen snelden het huisje uit. De vakantie in de

stad zou dus maar kort duren. Maar Amy zou het feest geven. De boot naar Atjoni stond een halfuur later aan de oever. In het dorp zou Johans moeder zorgen voor de voorbereidingen.

Anansi keek naar de rivier toen de korjalen met de leerkrachten het dorp uit voeren. Hij had het plan drie dagen eerder helemaal uitgezet.

Hij wist dat Johans moeder het zou bespreken met haar man en die weer met de kapitein.

En aangezien die zijn goede vriend was, zou de kapitein geen moment twijfelen om te zeggen dat Amy zeker een bezoek kon brengen aan Anansi.

En voilà!

Drie dagen later stond ze werkelijk aan zijn deur.

Akuba had al door wat er zou gebeuren en had hem een paar keer vies aangekeken toen hij met de vrouwen in gesprek was. Ach, maar wat kon het deren? Je kunt toch alleen iemand helpen als je jezelf ook helpt?

Drie weken later voeren drie volgeladen korjalen met spullen en mensen vanuit Atjoni naar Awini. Iedereen keek uit naar het geweldige feest van juf Amy.

Het dorp was in rep en roer. Er zouden vanavond vanuit verschillende dorpen nog mensen komen vertelde Johans moeder aan Amy en Yvonne. Anansi had uit de

nabijgelegen dorpen wel 200 mensen gezegd om te komen. Iedereen had het erover.

In de avond was het zover. Na een verfrissend bad in de rivier zat Amy naast haar bed op de vloer. Ze was nerveus. Haar moeder piepte nog om de hoek van de deur. "Kleed je aan schat, het is tijd."

Amy werd door alle vrouwen al zingend begeleid naar de grote tent in het dorp. Iedereen wachtte vol spanning, maar Anansi was in geen velden of wegen te bekennen.

Een halfuur later zaten honderden mensen gezellig te lachen en anderen dansten met elkaar.

Heel dramatisch verscheen Anansi ineens aan de rand van het gezelschap. Iedereen hield de adem in. Hij had een goudkleurig gewaad aan en een mooi versierde houten wandelstok in zijn rechterhand. Hij leek op een Afrikaanse koning.

"Wat zien jullie er prachtig uit", begon Anansi.

"Amy lieve schat, je hebt last van hoofdpijn en vermoeidheid, omdat je slecht ziet. Je moet brillen gudu. En tegen de rest wil ik zeggen....Welkom op mijn geweldige verjaardagsfeest! Hiep piep pieppp!"

Weer was Anansi iemand te slim af geweest. •

Wat niet kan, dat moet niet (of wel?)

Zeer recentelijk bevond ik mij in een dispuut met een verzekeringsmaatschappij over het toesturen van een overmakingsbewijs. Ik had een annulerings- en een reisongevallenverzekering afgesloten, en ik kon kiezen tussen betalen per kas of betalen via bankovermaking. Nadat ik, voor het gemak, het bedrag via internetbanking had voldaan, emailde ik de vriendelijke meneer van de verzekeringsmaatschappij dat het gedaan was. Ik en de verzekeringsmaatschappij doen zaken bij de zelfde bank, dus het geld zou binnen een paar uur overgemaakt zijn. De vriendelijke meneer mailde mij terug: 'U kunt het betalingsbewijs via email naar me toesturen'. En hier begint mijn probleem, bij het gebruik van het werkwoord 'kunnen'. Ik kon dat helemaal niet meer, want als men via internetbanking eenmaal overgemaakt heeft, daarna de overmaking gecontroleerd is, en men 'terug naar het overzicht' is gegaan, kan men geen foto meer maken van de daadwerkelijke overmaking. Dat wist ik. En aangezien de vriendelijke meneer het werkwoord 'kunnen' had gebruikt – ik begrijp het achteraf, hij wilde 'moeten' niet gebruiken – dacht ik bij mezelf: Is goed hoor meneer, je krijgt de overmaking toch binnen een paar uur op je rekening. Na een week ontving ik een mailtje: Of de verzekering nog doorging, want de betaling was nog niet binnen. De vriendelijke meneer loog. Niet de betaling, maar mijn betalingsbewijs was niet binnen! Want als ik het bewijs niet had gestuurd kon de financiële afdeling niet zien of de polis betaald was. Wat is dat toch met scholen, bedrijven en allerlei instanties in Suriname tegenwoordig, dat men te beroerd is om de eigen rekeningen bij te houden? Dat ik als klant, client, gast of student een foto moet maken van het betaalbewijs en dat moet appen of mailen naar de ontvanger? Dat is noodzakelijk als ik om de een of andere reden haast heb om te bewijzen dat ik betaald heb, maar dat was hier niet het geval.

Het is uiteindelijk goed gekomen tussen mij en de vriendelijke meneer van de verzekeringsmaatschappij: een foto van het daadwerkelijke overmakingsbewijs kon ik niet meer

produceren, maar het lukte om een afschrift van mijn rekening te downloaden, waaruit duidelijk werd dat er een overmaking had plaats gevonden, dat daarna door de financiële afdeling in de eigen boeken nagetrokken kon worden.

Mijn taalkundige brein heeft het wel nog even moeilijk gehad met het werkwoord 'kunnen'. Kunnen in deze zin betekent volgens mij dat mij toegestaan wordt iets te doen, een soort 'mogen' dus. In de onderhavige situatie had het woord 'moeten' niet misstaan. Bijvoorbeeld: 'Als u de overmaking gedaan heeft, moet u wel het overmakingsbewijs naar ons toemailen'. Dat de meneer te vriendelijk was voor het gebruik van het werkwoord moeten, vanwege een soort Surinaams-Nederlandse beleefdheidsvorm, had ik niet kunnen bevroeden, en ik zal uitleggen waarom niet. Wanneer ik in enkele uitgaansgelegenheden in Paramaribo neerzijk, en ik wenk een waitress, wordt mij met regelmaat van de klok heel vriendelijk gevraagd: Ja mevrouw, wat moet u? Het is dat ik niet de taalopvoeder wil uithangen, anders had ik iedere keer geantwoord: Ik moet helemaal niets! Maar mijn redenering is dus: de Surinaams-Nederlandse taalgebruiker weet wel degelijk van het gebruik van het werkwoord moeten. Waarom dan niet gebruikt daar waar het moet?

Ik denk dat ik het antwoord hierop ontdekt heb: hypercorrectie. Hypercorrectie zoals ik wel eens tegenkom bij sommige Surinamers die denken dat het woord 'gingen' (verleden tijd van gaan) sowieso foutief is, omdat sommige andere, misschien minder ontwikkelde Surinamers het woord foutief gebruiken. Alle vriendelijke meneren van verzekeringsmaatschappijen zijn waarschijnlijk van een hoger ontwikkelingsniveau dan de dienstertjes in uitgaansgelegenheden. Die vriendelijke meneren beseffen daarom dat 'Wat moet u' niet netjes is. Maar omdat ze het fijne van de zaak niet weten (die vriendelijke meneren bedoel ik), proberen ze het woord moeten helemaal uit hun vocabulaire te bannen, en krijgen we onverkwikkelijke situaties als hierboven beschreven, waarbij men kunnen zegt, maar moeten bedoelt. •

George Struikelblok leeft van de kunst: “Investeer in jezelf”

George Struikelblok (50), een van de bekendste kunstenaars in Suriname, leeft al 15 jaar alleen van de opbrengsten van zijn kunstwerken. Een kunstenaar zijn is volgens hem niet gemakkelijk, maar als je er alle liefde in stopt, kan het aardig lukken. Hij heeft in zichzelf en zijn omgeving geïnvesteerd en daar plukt hij nu de vruchten van. Soms niet geïnspireerd zijn, negatieve opmerkingen over je kunstwerken en tegenwerking uit verschillende hoeken zijn zaken waar een kunstenaar mee geconfronteerd wordt. Sommige kunstenaars kunnen niet tegen de kritiek, maar dat hoort er volgens Struikelblok bij. Hij gebruikt dat om er beter van te worden. En dat lukt aardig.

DOOR: KRISTIANNE WARIDJAN

Hij wordt gemotiveerd door alles om zich heen. Hij weet niet welk kunstwerk hij morgen, volgende week of volgende maand gaat maken. Zijn inspiratie komt van alle verhalen en mensen om zich heen. Hij heeft geen dagelijkse routine. Voor hem is elke dag een uitdaging. “Wat op mijn pad komt, dat gebeurt. Soms heb ik gevoelens om te schilderen en soms niet.” Hij gaat wel elke dag naar zijn gallery en studio, hoewel hij daar niet altijd werkt of schildert.

Het maken van kunst vereist volgens de kunstenaar kwetsbaarheid. “Kunst voor mij is mijn gevoelens blootleggen, zodat mensen kunnen zien hoe ik mij van binnen voel. Het kunstgebeuren laat mij me helemaal thuis voelen.” Sommige

mensen denken dat zij niet kunnen tekenen, schilderen enzovoorts. Zij zijn niet gemotiveerd om het kunstzinnige in zich te ontwikkelen, omdat zij onder andere denken dat zij het niet kunnen. Maar Struikelblok staat vast in zijn mening dat eigenlijk iedereen kunst in zich heeft. “Kunst zit in veel mensen. Iedereen kan een beetje tekenen of krassen. Maar je gaat het moeten ontwikkelen, indien je ervan houdt. Scholing is nodig en je moet weten hoe je ermee omgaat. Het opbouwen van je kunst doe je doordat je veel gaat lezen, gaat kijken naar exposities en naar kunstscholen gaat.” Hij vindt het belangrijk om je hart te volgen en iets te doen dat je leuk vindt.

Hoe word je nou een kunstenaar? Struikelblok

vertelt dat sommige mensen denken dat je een kunstenaar kan zijn zonder een opleiding. Dat is niet echt zo. Je opleiding heeft een grote invloed op je kunst. Volgens hem is een opleiding hiervoor wel vereist. "Als je geen opleiding hebt, kom je ook niet ver. Men vraagt vaak waar je hebt gestudeerd. Je studie in kunst is heel erg belangrijk, anders ga je geen beurzen krijgen." Struikelblok kreeg op school onvoldoendes voor tekenen. Hij wist niet echt wat hij met tekenen moest doen, maar dat veranderde toen hij met een vriend naar tekenles ging. Hij studeerde van 1987 tot 1991 aan de Nola Hatterman Instituut (huidig Nola Hatterman Kunstacademie). Hierna bezocht hij van 1997 tot 1999 de Edna Manley School of Visual and Performing Arts op Jamaica. Deze twee jaren op Jamaica waren belangrijk voor de ontwikkeling van zijn kunst. Hier ontdekte hij wat kunst eigenlijk betekent voor hem en zijn carrière begon te groeien. Struikelblok participeerde in vele internationale en nationale expositieën. Verder deed hij van 1992 tot 1995 mee aan verschillende workshops, zoals aquarel, decor schilderen, zeefdruk, keramiek en etsen. Hij heeft heel veel opleidingen gevolgd en in periode 1990 tot en met 2015 gaf hij zelf les aan op Nola Hatterman. De kunstenaar opende in 2006 zijn eigen studio; Atelier Struikelblok. Verder was hij artist in residence bij Kunstinstituut Duende in Rotterdam. Hier deed hij een onderzoeksproject over kunst in de openbare ruimte en land art aan de Rijksakademie in Amsterdam. Struikelblok heeft veel fascinatie

voor driedimensionale kunst. Hij heeft verschillende kunstinstallaties gemaakt op verschillende locaties in Suriname. Deze waren toegankelijk voor het publiek. Vervolgens lanceerde hij zijn eigen stichting, G-ArtBlok; Contemporary Art and Studios in maart 2016. Een grote tentoonstellingsruimte met moderne kunst, waarin er voornamelijk gefocust wordt op het stimuleren van kunst onder jongeren en kunstuitwisselingsprogramma's met internationale kunstorganisaties en kunstenaars. Tevens heeft hij Tip Tip-monumenten gemaakt ter herdenking van 30 jaar Onafhankelijkheid van Suriname. In het kader van 35 jaar heeft hij het I Love Su-monument geschonken aan de Staat. Hij heeft al zoveel gedaan en hij gaat door. Zo heeft de kunstenaar plannen om zijn kunst zoveel als mogelijk naar buiten te brengen. Hij had niet zo lang terug een hele grote tentoonstelling met dansers, muzikanten en projecties genaamd ILUMINI; Experience the light of life. "Ik wil altijd out of the box denken en nieuwe dingen doen", vertelt hij enthousiast. Hij heeft voor zijn werk heel veel gereisd. Niet zo lang geleden ging Struikelblok met de cultuurdirecteur naar Nederland om mee te doen aan een hele grote voorstelling. In Colombia had hij de eer mee te doen in een expositie. De kunstenaar is ook in Afrika geweest, waar hij nu een expositie wil plannen. "Ik heb misschien dertig tot veertig landen gereisd." Hij neemt naar elk land zijn kunstwerken mee, omdat hij Suriname vertegenwoordigt.

De kunstenaar vond op Jamaica een nieuw thema dat tot zijn ziel sprak. Zijn hele leven werd beïnvloed door dit thema: 'LOVE & DEATH'. Zijn vader overleed voordat hij werd geboren. Hij had hierdoor veel vragen, verdriet en leegte. Hij uitte deze emoties via zijn kunst. Zijn werk werd hierdoor niet alleen impulsiever maar ook abstracter. Hij werd het meest bekend door de schilderijen waarin hij zijn emoties over de dood van zijn vader nog voor zijn geboorte uitdrukt. Daaruit kwam de zoektocht naar een communicatielijn tussen leven en dood. Eerst waren zijn schilderijen somber en donker, maar langzamer is dit veranderd in de kleurrijke schilderijen waar hij nu het meest bekend om is. Met de opvallende kleuren van abstracte figuren en de speciaal geplaatste letters wilde de kunstenaar zijn emoties ten opzichte van zijn vader uiten. De negatieve emoties van zijn vaderloze jeugd maken plaats voor positieve die te maken hebben met zijn gezinsleven en vaderschap.

De kunstenaar heeft drie kinderen. De figuren van zijn kunstwerken worden wel abstracter, maar er is een duidelijker gevoel van flow en beweging in. Persoonlijke ervaringen hebben invloed op levens en emoties, daarmee veranderen mensen ook. Het hebben van zijn eigen gezin heeft verandering gebracht in hem en zijn werk. Hij mist zijn eigen vader natuurlijk nog steeds, maar nu uit hij de liefde en connectie met zijn familie in zijn kunstwerken. De richting van mijn werk wordt nu bepaald door: het openstaan voor verandering en het accepteren van de dingen in het leven die het belangrijkste zijn. Het werk is minder gefocust op negatieve emoties zoals wanhoop en eenzaamheid, maar meer op positieve emoties zoals saamhorigheid en levensvreugde. Toen hem werd gevraagd of hij iets zou willen veranderen in het verleden antwoordde hij: "Ik denk niet dat ik terug in de tijd zou willen gaan om iets te veranderen. Natuurlijk als je bent opgegroeid zonder een vader, dan zou je

willen dat je vader niet dood zou gaan. Dat zou ik misschien wel willen veranderen, maar ik weet niet of ik dan nog een kunstenaar zou worden."

Wat vindt Struikelblok over wat er gezegd wordt dat kunstenaars in Suriname weinig verdienen? Struikelblok: "Ik vind dat het helemaal aan jezelf ligt. Als je met je hart schildert en je weet waarmee je bezig bent. Als je je kunst uit op je eigen manier en je heel eerlijk bent met jezelf, gaan mensen dat ook zien en je waarderen. Dan zal je je werk verkopen, maar je moet ook investeren in jezelf, materiaal, je werkplaats en je gallery." Zo heeft hij zijn carrière en kunstenaarschap kunnen opbouwen. "Ondertussen ben ik nu al 35 jaar bezig met kunst en het is nu mijn leven geworden."

Voor hem is kunst een vorm van communicatie. Al jaren wordt kunst gebruikt om met anderen te communiceren zonder woorden. Het is een andere manier om gevoelens te uiten of iemands diepste gedachten te zien. Kunstenaars gebruiken lijnen, vormen en kleuren om zichzelf te uiten. Zijn werk wekt vaak verschillende emoties op in mensen. Heel vaak worden mensen emotioneel of andere keren staan ze zelfs te huilen. Struikelblok vertelt wat dit voor hem betekent: "Dat geeft aan dat het kunstwerk iets in zich heeft dat mensen raakt. En op zo een manier communiceert het." Mensen zien hun verhaal in zijn kunstwerken. Hij vindt zulke momenten heel erg mooi. "Ik heb zelfs mensen gehad die hadden gedroomd over mijn kunstwerken. Zij konden niet slapen omdat zij mijn kunstwerk heel erg graag thuis wilden hebben." •

Doorgaan met taal

Mijn eerste kennismaking met de leeswereld begon al heel vroeg. Al vanaf de lagere school was ik verzot op lezen. Alhoewel ik niet sterk was in het taalkundig ontleden, was het mijn gevoel voor taal, dat ervoor zorgde dat mijn liefde ervoor niet verloren ging. Op de lagere school was het Nederlands. Op de middelbare school kwamen Engels en Spaans aan dansen. En wat een heerlijke dans is dat tot de dag van vandaag. Het redekundig ontleden van zinnen, deed me wel de das om. Voor mij was het niet gemakkelijk te begrijpen waarom zinnen in zinsdelen verdeeld werden, na het vinden van de persoonsvorm. Vervolgens het werkwoordelijk of naamwoordelijk gezegde, het onderwerp, het lijdend voorwerp, het meewerkend voorwerp, het voorzetsel, de bijwoordelijke bepaling, de bijstelling en de bepaling van gesteldheid. De juiste volgorde kostte me veel moeite en de juiste vragen stellen om de juiste antwoorden te krijgen vond ik een waar puzzelwerk. Het uitrafelen van woorden bij redekundig ontleden vond ik eveneens niet makkelijk. Vooral omdat hier sprake is van het benoemen van alle woorden in een zin. Letterlijk van het eerste tot het laatste woord. Ik vergeleek het al te graag met een portie bruine bonen met rijst. Want hoe moeilijk ik het ook vond de lange lijst met woordsoorten te benoemen, de drang in mij de zinnen zoveel als mogelijk te ontleden was een taak, die ik naar hartenlust afrondde. Mijn grootste angst was het verkeerde lidwoord te gebruiken, een woord dat contextueel niet paste of erger nog: een woord dat ik terstond had verzonnen. Het was op latere leeftijd toen ik besepte dat ik best een talenknobbel heb. Waarom zou ik anders Portugees en Frans willen leren? Klopt het dat Nederlands moeilijk is? Ik denk het niet. Elke taal heeft haar regels. Precies zoals elk spel dat heeft. Het fijne van Nederlands in Suriname spreken is ongetwijfeld de meerdere-

talen-combinatie die Surinamers zich eigen hebben gemaakt. Hoe vaak ben je niet op een plek, waar iemand Nederlands en Sranan combineert? Of het Nederlands met Sarnami, Javaans, Engels, Aucaans en ga zo maar door. Ook ik maak gretig gebruik van de talenmix, wanneer het me enigszins goed uitkomt. Bedank multicultureel Suriname daarvoor. Mijn moeder is een echte old school op het gebied van taalgebruik. Ze gaat graag terug naar haar 'borstrok', een extra warm kledingstuk dat in koude perioden gedragen wordt en naar 'closetpapier' in plaats van toiletpapier. Waarom niet? Vandaag zat ik in de bus en raakte aan de praat met een medepassagier. Ik moet toegeven dat ik met mijn neus in mijn mobiele telefoon was, daar de bus halfvol was en de mensen, precies enige tijd al, als waterdruppels uit de kraan komen in de buurt waar ik woon. Het waren drie zinnen uit haar verhaal die mijn volledige aandacht trokken: "ik ga vanmiddag een boek lezen. Zelfs het boek 'Ontwaakt' lees ik. Je zult ervan versted staan, hoeveel je kunt leren daaruit." Dat gaf me een reality check. Waarom? Omdat ik dat tijdschrift in geen jaren gelezen heb. Ik dacht meteen terug naar de boekenwurmperiode in mijn leven. Naar de tijd ver vóór de razendpopulaire sociale media, waarbij ik de krant, de bijbel, stripboeken en zoveel meer aan leesmateriaal verslond. Eens stelde mijn docent journalistiek de vraag: "hoe zie jij taal?" Ik antwoorde: "Taal leeft en is daarom dynamisch." Hij leek een andere mening te hebben en dat mag zeer zeker. Ik ben mijn docent Nederlands zeer dankbaar voor de motivatie en inspiratie mijn gevoel voor taal niet los te laten. Mijn dochter vroeg mij eens: "Mama, moet u echt altijd met leestekens appen?" Ik antwoorde: "Wanneer je veel leest, zal je het beter begrijpen." Ze leest dan niet zoveel als ik, maar ze leest wel. Ik vind het best, zolang ze leest en de woorden die ze niet kent, opzoekt voor de betekenis. Taal verbindt en is voor ons allemaal. •

Anansi en de doopdienst

DOOR: ANNELIES DEN BOER

Anansi was net als alle andere Surinamers erg geschrokken van de vele prijsverhogingen die dagelijks plaatsvinden in het land. Maar hij werd pas echt radeloos toen hij zag dat vlees onbetaalbaar voor hem was geworden. Al weken zag hij hoe anderen verschillende gerechten met groente en vlees op Facebook postten en hij kon het zich niet veroorloven.

Anansi wist dat hij moest gaan werken maar hij had er niet veel zin in. En als hij toch moest werken, moest het maar een baan zijn waar hij veel mag praten, weinig moet doen, geen opleiding voor nodig heeft en er moesten dieren bij betrokken zijn. Want hij was op zoek naar vlees. Ineens kreeg hij een briljant idee. Hij zou pastor of voorganger worden. Geen pater want die mogen geen vrouw hebben, en Ma Akoeba, zo een mooie vrouw, zou hij echt niet laten, voor geen enkele baan. Maar ook geen dominee, want daarvoor moest hij naar de bijbelschool en studeren kost veel energie. Hij ging op onderzoek uit en kwam erachter dat bijna alle dieren al een voorganger hadden. Hij bleef rondkijken en vragen tot hij bij de krabben kwam. Die hadden nog niemand..... Dus hij besloot dat hij krabbenvoorganger werd.

Elke zondag stond hij op de hoek dicht bij de Marinetrapp waar de krabben waren, te preken; maar geen enkele krab kwam naar de dienst, hij deed het de eerste, de tweede, de derde zondag, niemand kwam. Ze liepen langs, zagen hem wel staan maar kwamen niet naar de dienst. Ten einde raad klopte hij aan bij meneer Alata, een vriend van hem, en vroeg om raad. Meneer Alata zei toen: "Anansi, Surinamers houden van ceremonieën, en om veel kerkgangers te trekken naar

je dienst, moet je dus iets bijzonders aanbieden. Kijk in die andere kerken, als ze speciale diensten hebben, loopt het storm. Ik wil je wel helpen." In samenspraak met Alata besloot Anansi een doopdienst te organiseren. Want dat zou toch niet zo moeilijk zijn, hij had het vaak op de televisie gezien. Dus de volgende zondag zocht Anansi naar wat witte kleding, een groot kruis, en hij ging samen met meneer Rat op weg. Ze kwamen bij de Marinetrapp, kleedden zich om in witte gewaden en stonden klaar. "Weet je wat", zei Anansi: "meneer Alata laat me jou als eerste dopen, zodat we kunnen oefenen."

Hij stapte met meneer Alata het water in en zei: Ik doop jou meneer Rat in de naam van de vader, van de ..... En toen hij opkeek .... Anansi kon zijn ogen niet geloven.... toen hij opkeek zag hij enkele krabben nieuwsgierig kijken vanaf bovenaan de Marinetrapp. "Ai wroko" dacht hij, "het werkt echt....."

Met heel veel mimiek en heel luide muziek ging Anansi verder: "Ik doop u tot succes, ik doop u tot voorspoed." En de krabben, aangetrokken door het gebeuren en natuurlijk de doopwensen van Anansi, kwamen steeds dichterbij. Na enkele minuten was meneer Alata genoeg gedoopt, had Anansi genoeg geoefend en was de krabbenmassa flink gegroeid. Anansi gaf de instructie aan Rat: "Ik dompel ze onder en sla ze met dat kruis en jij zet ze in die zak." Met een luide stem, zoals alleen echte dominees kunnen spreken, riep Anansi: "Laaaaaat u zich dopen, laaaaaat u zich dopen zodat u niet omkomt in deze tijd van economische crisis!"

Ineens ontstond er commotie in de rij; de krabbenkoning was ook komen kijken. En hij vond zoals vele Surinaamse leiders dat hij als koning natuurlijk

als eerste gedoopt moest worden. Hij kroop deftig stappend naar beneden, met zich meenemend een aantal krabben die hem in de weg stonden. Anansi keek de krabbenkoning aan en begon: "Ik doop u in de naam van voorspoed, blup, de krabbenkoning werd ondergedompeld en toen hij weer omhoog werd gehaald, sloeg Anansi in bijzijn van alle andere krabben de krabbenkoning heel hard op de rug, krak! De koning viel dood neer. Rat pakte hem op en deed hem in de zak.

Ineens was het muisstil. Vol ongeloof en met stomheid geslagen keken de andere krabben hoe Anansi daarna de volgende krab pakte, onderdompelde, en ook diens rug kapotsloeg. Een van de lijfwachten van de koning leek ineens te ontwaken en hij riep luidkeels naar de anderen: "Het is een val, het is een val, ren voor je leven!"

Maar dat is het laatste wat je aan een stelletje beestjes met krabbenmentaliteit moet zeggen, ze renden allemaal tegelijk de trap op en trokken elkaar stuk

voor stuk, de één na de andere weer naar beneden. En Anansi, die sluwe spin, die sloeg ze allemaal rustig dood met zijn houten kruis. Hij nam niet eens meer de moeite om in de naam van wie dan ook te zeggen. De krabben die bovenaan waren, dachten: "Wat gaat het er gezellig aan toe daar beneden, in die drukte moeten we ook zijn" en ze kropen de Marinetrap af. Toen ze doorhadden dat het geen gezelligheid was, maar een verschrikkelijke slachtpartij, was het te laat. Ze werden ook naar beneden getrokken. Op die dag stierven bijna alle krabben in Paramaribo. En zo had Anansi genoeg krabbenvlees voor de resterende tijd van economische crisis.

Omdat we weten dat Anansi nooit genoeg heeft, moeten we heel voorzichtig zijn. Als je aan de Waterkant voorbij de Marinetrap loopt, moet je goed uitkijken, want tot vandaag nog zit Anansi in de bosjes bij de trap wachtende op de mogelijke slachtoffers in het bijzonder parlementariërs en regeringsleiders die zich willen laten dopen. •

Mi wani praat met jullie; Hoe de herders dit schaap tot wanhoop drijven

DOOR: IRWIN WIST

Onze talen zijn in gevaar. Sowieso de meest belangrijke. Denk ik. Want met het Arabisch dat de Libanezen spreken, zal het wel meevallen, het Hakka en Mandarijn zullen waarschijnlijk ook nog een poosje meegaan, een eeuw of 100 of zo.

Maar in Suriname zijn volgens mij het Nederlands, het Sranan, en ik vermoed ook het Sarnámi ten dode opgeschreven. De inleiders op het congres 'Sarnámi en Hindi nu en in de toekomst' schijnen er net zo over te denken: "Alle sprekers waren het erover eens dat er werk aan de winkel is om het Sarnámi te behouden", schrijft *Dagblad Suriname* in het verslag van het evenement dat de stichting Hindi Parishad op 5 september 2023 hield rond haar 46-jarig bestaan. Met het Ngoko, Krama, Krama Madya en Krama Inggil zal het niet veel beter aflopen, voorspel ik.

Amerikaans of Mandarijn?

Daarmee treed ik in het voetspoor van Harry Mulisch, niet de eerste de beste natuurlijk. Die voorspelde al in 1995, nota bene toen hij de Prijs der Nederlandse Letteren in ontvangst nam, dat het Nederlands binnen 75 jaar de tweede taal van de Nederlanders en Vlamingen geworden zou zijn. Ook bij ons zal, zoals Mulisch voor Nederland en België voorzag, het Amerikaans de verdringer zijn. Als het Mandarijn haar niet voor is, natuurlijk.

"Opa, why are you always teasing me?" De spreekster, mijn 8-jarige kleindochter Lana, heeft nog nooit een voet voorbij de grens gezet, maar spreekt uitsluitend Engels met haar vriendinnetjes en beheerst de YouTube-taal beter dan menig volwassene.

Iedereen is aangetast, en hoewel velen weinig bakken van spelling, uitspraak en overige vaardigheden in het Engels, beweren veel gebruikers dat zij die taal beter beheersen dan het Nederlands. Peggy Amat toonde het tegendeel aan in haar afstudeeronderzoek waarmee zij dit jaar (2023) de titel van Master in Onderwijskunde verwierf: studenten denken vaak dat zij het Engels beter beheersen dan de realiteit aantoont.

Intelligent

Vanaf wij een nieuw kabinet kregen en buitenlanders steeds meer belangstelling begonnen te tonen voor de delfstoffen voor onze kust, werden 'frends en femmelie' alsmede 'oil en guess' de jongste gevleugelde woorden. Als het echt interessant moet klinken, krijgen overheidsinstanties Engelse namen, zoals het ministerie van onder meer *International Business* of de *Suriname Economic Oversight Board*. Je kunt je afvragen hoeveel departementen in Engelssprekende landen namen hebben in het Nederlands, Frans of Mandarijn.

Wanneer de auteur intelligent moet lijken, worden

speciale uitgave
25 jaar
Nederlandse Taalunie

De Nederlandse taal : feiten, cijfers en meningen

Taalonderzoek in Nederland, Vlaanderen en Suriname

Op 9 september 1980 is het Verdrag inzake de Nederlandse Taalunie gesloten. In dit verdrag is afgesproken dat Nederland en Vlaanderen in het vervolg samen de belangen van de Nederlandse taal en van de sprekers van het Nederlands behartigen. Sinds 2004 is Suriname het derde lid van de Nederlandse Taalunie.

De jaar bestaat de Taalunie dus 25 jaar. Deze verjaardag was aanleiding om een representatieve groep Nederlanders, Vlamingen en Surinamers een aantal vragen voor te leggen over hun taalgebruik en taalbeleving. Voor zover bekend, is er niet eerder zo'n onderzoek gehouden, zeker niet op deze schaal.

Er bestaan allerlei vastgeroeste ideeën over het Nederlands en zijn gebruikers. Zo zouden Nederlanders onverschillig staan tegenover het Nederlands en snel overschakelen op een vreemde taal. Vlamingen zouden onzeker zijn over hun taalgebruik en juist daarom zo goed zijn in taalspelletjes: ze oefenen de hele dag op hun Nederlands. En Surinamers? Die spreken het liefst Nederlands én Engels. Maar klopt dit allemaal wel?

Het bureau Trendbox heeft aan 582 Ne-

derlanders, 304 Vlamingen en 253 Surinamers, ruim vijftig vragen voorgelegd. In deze kraant vindt u de resultaten van dit onderzoek, aangevuld met feiten en wetenswaardigheden over het Nederlands. Alles bij elkaar geeft Taalpeil een beeld van hoe de gebruikers van het Nederlands op dit moment over hun taal denken en hoe het Nederlands ervoor staat. Voor de Taalunie is dit onderzoek een nuttig in-

strument om het beleid aan te scherpen. Maar de resultaten zijn ook interessant voor de sprekers van het Nederlands. Zij vormen immers de echte Taalunie, een gemeenschap van 22 miljoen mensen die – ondanks de verschillen – verbonden zijn door één taal.

Linde van den Bosch, algemeen secretaris van de Taalunie

Voor meer informatie over de doelstellingen en activiteiten van de Taalunie, zie het laatste blad van deze kraant.

Het Nederlandse taalgebied

Nederland is de moedertaal van ruim 22 miljoen mensen, met name in Nederland, België en Suriname. We spreken ook wel van Nederlands-Nederlanders, Belgisch-Nederlanders en Surinaams-Nederlanders. Maar hoe zit het verder met de taalsituatie in de landen waar Nederlands een officiële taal is?

Nederland
Nederland heeft ruim 16 miljoen inwoners. De officiële taal is het Nederlands. Deze status is pas officieel vastgelegd in 1995. Er kwam toen een wijziging van de Algemene Wet Bestuursrecht die vooral

bedoeld was om ook het Fries een officiële status te geven. Het Limburgs en het Nedersaksisch zijn officieel erkende streektaalen. Turks (met 192.000 sprekers), Marokkaans-Arabisch (met 100.000 sprekers), Papiaments (Nederlandse Antillen, 80.000), Indonesisch (45.000) en Sranan (Surinaams, 75000) behoren tot de alloctone minderheden.

De Nederlandse Antillen en Aruba
Deze eilanden maken deel uit van het Koninkrijk der Nederlanden. Nederlands is er de officiële taal, vervolg blz 2.

In dit nummer:

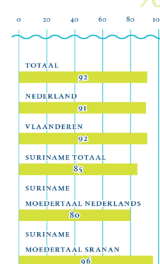
- 3 Verwachtingen over de toekomst van het Nederlands
- 5 Kennen wij onze schrijvers wel?
- 7 De Nederlandse en de Vlaamse premier op reis
- 7 Nederlands studeren wereldwijd

Hoe trots zijn wij op het Nederlands?

'Nederlanders geven niet veel om hun taal. Kijk maar hoe slordig ze ermee omgaan. Als ze in het Engels worden aangesproken, schakelen ze meteen over op die taal. En Surinamers? Die doorspekken hun Nederlands met exotische woorden. Nee, dan de Vlamingen – die hebben ervoor moeten vechten dat hun taal Nederlands werd en niet Frans. Dus die zijn zeker trots op hun taal.' Hoe vaak hoor je niet iets dergelijks? Maar is het ook waar?

Uit het onderzoek blijkt het volgende: in Nederland, Vlaanderen en Suriname beschouwt 95% van de ondervraagden het Nederlands als hun moedertaal. In Nederland is dat 96%, in Vlaanderen 97%. In Suriname is dat 62%. Dat is een hoog percentage gezien het feit dat er zoveel andere talen worden gesproken in Suriname. 20% van de ondervraagden geeft aan dat het Sranan hun moedertaal is. In algemene zin is men trots op zijn moedertaal. In Nederland en Vlaanderen geldt dat voor ruim negen op de tien ondervraagden. In Suriname geldt dat voor 85%. Overigens blijkt dat de Surinamers die het Sranan als hun moedertaal beschouwen, trotser zijn op hun taal dan zij die het Nederlands als hun moedertaal zien. Tot slot: waarom is men trots op

Zijn wij trots op onze moedertaal?

1/9 = 119, bron: Trendbox BV

zijn moedertaal? Omdat het zo'n mooie taal is, zeggen evenveel Nederlanders als Vlamingen. Surinamers zijn er vooral trots op omdat het nu eenmaal de taal is waarmee ze zijn opgegroeid. Of: 'Omdat het de taal is waarin ik mij het beste kan uitdrukken, met een grote woordenschat en veel nuances.'

MEER WETEN OVER HET NEDERLANDS?

www.taalunieversum.org

simpele Nederlandse woordjes verangliseerd. Dan gaat het bijvoorbeeld niet meer over de details van een project, maar over de *die-teels* ervan. Tijdens het covidtijdperk werden geen uitstrijkjes gemaakt, er werd *geswabt*. Dat zal behoorlijk verwarrend geweest zijn voor mannen ouder dan 50, want wanneer die vertellen dat zij iemand hebben *geswapt*, gaat het niet over covid maar over de *tackles* op het voetbalveld. Sommige banken proberen hun Nederlandssprekende clientèle te weren met ontoegankelijke Engelstalige websites met een

krakkemikkige navigatie, bedrijven denken dat de kwaliteit van hun producten niet serieus zal worden genomen als die niet in het Engels worden aangeprezen. Voor een *event* betaal je een *entry fee*. Je favoriete *junk food* wordt thuis *gedelivered* door een *delivery boy* en bij de telecomprovider krijg je een *gift* bij het opwaarderen. Steun krijgen wij puristen niet eens van de Dikke Van Dale: die *sell-out* nam dit jaar in de zestiende editie bijna 1000 woordjes op uit het Engels, plus nog een flink aantal uit onder meer het Chinees, Italiaans, Marokkaans, Spaans en Turks.

Taal leeft – toch?

En natuurlijk is er veel veranderd sinds het Oudnederlands van 1300 jaar geleden en dat is niets abnormaals, want het komt in elke taal voor. Een fraai staaltje vind ik bijvoorbeeld het Japanse woord *soepien*. Dat is een van de vele woorden die het Japans binnenslopen vanaf de 17e eeuw, toen de Nederlanders als één van de weinig landen mochten handelen met het verenigde Japan. Het woord verradt dat Nederlanders reeds toen best een druppie lustten, dus namen zij het 'zuipen' mee, las ik ooit. Dat *soepien* van *arukooru*, bijvoorbeeld *bīru*, deed je uit een *biikaa* of een *garasu*: u herkent ongetwijfeld de Nederlandse tegenhangers!

Taalpuristen raken online regelmatig virtueel slaags met het laat-maar-waaiende deel van de bevolking. Het deel dat vindt dat alles maar moet kunnen, want taal leeft, ontwikkelt zich continu, en bovendien snapt iedereen wat wordt bedoeld, zo luiden de gangbare argumenten.

In Suriname levert het geen enkel misverstand op wanneer iemand het heeft over twee 'cupsen' op de hood van een auto die bijna een *kostembrik* had aangereden

– dat is Surinaams-Nederlands, en iedereen in Suriname snapt dat het gaat over twee bekertjes op de motorkap van een auto die een akkefietje had met een fietser.

De auto rijdt overigens op *unleaded*, want in Suriname wordt geen loodvrije *gasolien* verkocht. Eh, benzine, bedoel ik.

Niet-puristen, laten we hen de anglomanen noemen, hanteren het beroemde argument dat zij een Engelssprekende samenleving voorstaan omdat wij ons met het Nederlands isoleren van de rest van de wereld. Buiten Nederland en de vroegere koloniën spreekt immers niemand Nederlands. Maar dat is een wonderlijke redenering.

Want als Nederlandssprekende Surinamers kunnen wij ons in ieder geval verstaanbaar maken in bijvoorbeeld de Amsterdamse Kalverstraat, bij het winkelen in Otro Banda of achter de casino's

in Oranjestad. Waarom zouden wij ons dan willen isoleren *binnen* het Nederlandssprekende gebied? Want dat zal gebeuren wanneer wij ons terugtrekken binnen ons zelfverzonnen taaltje: geen *macamba*, geen *yu di korsow* noch *arucamba* die ons zal kunnen volgen in onze zelfgeformuleerde geheimitaal, zoals de sprekers van het Afrikaans overkwam. Zowel grote economieën als Japan en China als piepkleine landjes redden zich nog steeds uitstekend met hun eigen talen als hoofdtal, die doen het Engels erbij, dank u. Frankrijk en Spanje worden elk jaar overspoeld met Nederlandssprekende toeristen, maar je zult in elk anderstalig land vergeefs zoeken naar menukaarten in het Nederlands, omdat de gasten 'geaccommodeerd' moeten worden.

Vieze taal

Vergelijk dat met onze situatie. Zouden wij trouwens niet beter alvast onze reclame ook in het Mandarijn kunnen doen, als wij willen voorkomen

dat wij geïsoleerd raken? Want het is natuurlijk maar de vraag hoe lang de dominantie van het Amerikaans-Engels nog zal duren, gezien de ontwikkelingen in de wereld.

Studenten denken dat zij het Engels beter beheersen dan de realiteit aantoont

Constructies die een neerlandicus zou typeren als fout, worden verdedigd als 'ja maar tis Surinaams-Nederlands'. Een moeilijk te hanteren taal, want er is maar één fundament: de 'maar-je-begrijpt-het-toch'-regel. Oftewel: zolang je snapt waar ik het over heb, is het goed, en verder niet zeuren want het is Surinaams-Nederlands – zo zeggen wij het.

Waar ik mij ook druk om maak: de slordige manier waarop wij omgaan met onze belangrijkste talen, zoals het Nederlands, het Sranan en het Sarnámi. Politici bijvoorbeeld, plegen zich in een soort pseudo-Sranan uit te drukken wanneer zij willen laten zien dat zij dicht bij het volk staan. Dat doen zij met zinnen die beginnen met een snippertje Sranan, om te demonstreren dat zij echt hun best willen doen: '*Mi wani praat nanga a bevolking om duidelijk te maken dati un' musu gooien het over een andere boeg.*' Ik vermoed zelfs dat nog steeds veel mensen het een teken van hogere

intelligentie en beschaving achten wanneer zij zich moeizaam uitdrukken in een lokale taal. Dat is een relict uit de tijd toen vooral ongeschoolde mensen zich uitdrukten in een andere lokale taal dan het beschaafde Nederlands. Wie 'die vieze taal' sprak, zo noemde een leerkracht bij ons op school het Sranan, moest de smerigheid wegwassen door met houtskool te poetsen.

Dezelfde slordigheid merk ik bij sprekers van andere lokale talen.

Het ergste vind ik wanneer een taal door de bewakers ervan wordt verkracht. In de goede oude tijd hadden kranten een eenzame corrector, meer recent is dat een heuse afdeling die de 'eindredactie' wordt genoemd. Vaak wordt – ten onrechte natuurlijk – gedacht dat een corrector en eindredacteur hetzelfde zijn. Een hardnekkig misverstand dat ontstond toen, dan wel in stand wordt gehouden doordat, in de praktijk eindredacteuren vaak alleen nog maar corrigeren.

Daar hoeft niet veel mis mee te zijn, zolang de eindredacteur *slash* corrector ook beschikt over ruime journalistieke ervaring. Maar dat is een onderwerp voor een ander artikel.

Voor het moment zullen we ons alleen ergeren aan *dem sma di ey kiri Claus*. Want zelfs ik maak mij niet heel erg druk om importwoordjes. Ik maak mij wel druk om kromme zinnen, die-meisje en dat-jongen constructies, zinnen over iemand die iets heeft *gehoort* zonder dat er een eindredacteur naar kraait, auto's die tegen elektrische palen rijden en gewichtigdoenerij waar je even gemakkelijk gewoon had kunnen doen. Lees als voorbeeld de wrochtsels op de website van onze staatsvoorlichters. Ja inderdaad, de website die halsstarrig blijft volhouden dat zij van de 'communicatie dienst' zijn – een van de meest voorkomende hebi's overigens: vast of los, het zal menigeen een worst wezen.

Beroepseer

Een goede timmerman is niet zozeer geïnteresseerd in hoeveel een bank oplevert: voor hem is belangrijk dat hij trots is over zijn product. Of, zoals een lieve vriendin-kunstenares ooit zei:

'Je doet het voor het applaus, niet voor het geld.' Beroepseer. Trots op de kwaliteit die je aflevert. Vaak, wanneer je een publicatie leest, vraag jij je af hoe het zit met de beroepseer van de auteur. En die van de corrector *slash* eindredacteur, die toeliet dat de auteur de *risee* van Facebook werd *bikasi a kiri Claus*.

Ik weiger al vanaf mijn eerste *smartphone* om sms-taal te gebruiken. Ik ontdekte namelijk al snel dat dit negatieve gevolgen had voor mijn minder informele teksten. Vandaar dat ik mij met grote regelmaat verbaas, en *now m'o suku trobi*, over het gebrek aan beroepseer bij vooral een deel van de schrijvende media.

Een van de *old skool*-regels is: *check, double-check, re-check – than check again*. Lees, herlees, en laat het dan door iemand anders nog eens lezen, leerden wij meer dan vier decennia terug. Wat geen garantie is voor foutloze teksten. Want iedereen die met enige regelmaat teksten op

papier zet, kent de '*ahw sh*t*'-*erlebnis*: dat is wanneer jij je kermend van wanhoop voor het hoofd slaat, wanneer jij je

tekst na het drukken opnieuw onder ogen krijgt.

Enige tijd terug ontdekte ik dat zelfs academisch opgeleide mediawerkers immuun schijnen, het '*ahw sh*t*'-moment niet lijken te kennen. Niet op de hoogte lijken van de *old skool*-regels. Met tenenkrommende koppen en bodyteksten als resultaat. Ja, dat ding heet een kop, niet een kopstuk.

Een voor mij ontstellend aantal beroepsgenoten maakt zich niet heel druk: 'Je snapt toch wat wordt bedoeld?', is vaak het schouderophalende commentaar. Vandaar dat ik wanhoop. Want voor mij zijn vooral de schrijvende media de hoeders van de taal. En als de herder de taal voor de wolven gooit, wat moet het dan worden van de schapen?•

In Suriname zijn het Nederlands en het Sranan ten dode opgeschreven

Anansi en de verkiezing

DOOR: JURMAIL SOERODIKROMO

Het nieuws

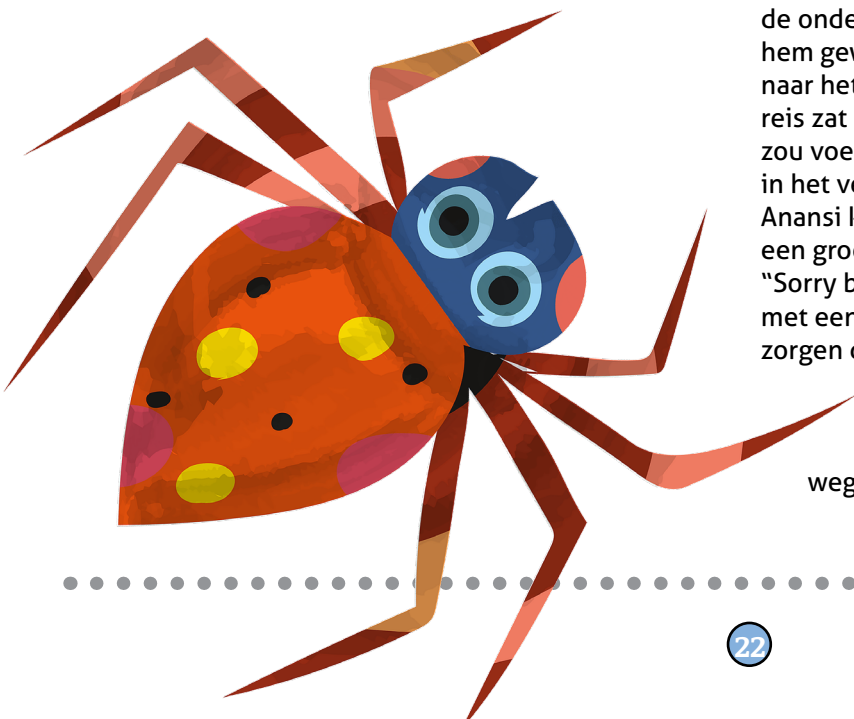
Op een rustige zondagmiddag lag Anansi heerlijk in zijn hangmat, zelf gemaakt van zijn eigen spinnenweb. Hij voelde de koele wind door zijn kleine haartjes en staarde naar de blauwe hemel. Hij genoot van de muziek afkomstig van de radio op de achtergrond. Hij zong vrolijk mee met de muziek. Opeens stopte de muziek en de radio gaf verder geen geluid. Anansi schrok. Hij sprong uit zijn hangmat en probeerde te zien wat er aan de hand was met de radio. Voordat hij wat kon doen, was er ineens weer geluid, maar deze keer was het geen muziek. "Beste bewoners van Jungle Town, bij deze geef ik het woord aan onze koning der Jungle, koning Léon Brulaar." Anansi luisterde aandachtig naar wat er allemaal werd gezegd. "Beste dieren van Jungle Town, hierbij deel ik u mee dat er een verkiezing plaats zal vinden. Ja! Er zal een dierenraadverkiezing plaatsvinden!" "Wat is een dierenraadverkiezing in hemelsnaam?", dacht Anansi. "Alle dieren in de leeftijd van 35 tot 55 jaar mogen meedoen aan de verkiezing. Degenen die zullen participeren, dienen hun eigen campagne te voeren en wie de meeste stemmen heeft behaald, mag zitting hebben in de dierenraad.

Zij die zitting hebben in de dierenraad zijn verplicht elk dier te vertegenwoordigen voor hun rechten en belangen. Let wel, slechts 25 dieren kunnen zitting hebben in de dierenraad. Dus geef je nu op als kandidaat bij het Ministerie van Burgerlijke Dieren en veel succes met jouw campagne."

Anansi besloot zich als kandidaat op te geven. Hij moest dit vertellen aan zijn gezin. Hij rende naar beneden, waar Ma Akuba en de kinderen hem bezorgd aankeken. "Ma Akuba, heb jij het nieuws gehoord?", vroeg Anansi enthousiast. "Over de dierenraad? Die heb ik gezien op de tv", zei Ma Akuba. "Ik ga meedoen, ik ga me opgeven als kandidaat", zei Anansi. "Ben je nou met een hamer geslagen? Wat denk je dat je doet?", vroeg Ma Akuba verbaasd. "Ja ik zal meedoen, geef me nou gewoon de ondersteuning. Ik zal de dierenraad binnentreden en we zullen een beter leven hebben", zei Anansi hoopvol. "Waarom denk je dat jij gekozen zal worden? Die dieren kennen je nauwelijks! Hoe wil je zoveel stemmen behalen?", vroeg Ma Akuba. "Nou, ik ben Anansi hè", schepte Anansi op. "Als je vrouw geef ik je dan de ondersteuning, maar weet wat je doet", zei Ma Akuba met een streng gezicht.

Kandidaat nummer vijf

Anansi had al genoeg motivatie en was zelfverzekerd; de ondersteuning die hij kreeg van Ma Akuba was voor hem gewoon extra gasoline. Enthousiast fietste hij naar het Ministerie van Burgerlijke Dieren. Tijdens zijn reis zat hij te dagdromen over hoe hij zijn campagne zou voeren en was zich even niet bewust van wat er in het verkeer gebeurde. "STOP ONMIDDELIJK!!!" Anansi kwam weer bij en zag dat Etna de Eekhoorn een groep bejaarde slakken hielp met oversteken. "Sorry beambte, ik zat te dagdromen", zei Anansi met een bevende stem. "Jouw dagdroom zal ervoor zorgen dat je de bak ingaat", zei Etna woedend. "Moet ik boete ervoor betalen, be...beambte?", vroeg Anansi angstig. "Het is je geluksdag jo spin, op de zondag geven wij geen boetes, ga weg van hier, ONMIDDELIJK!" schreeuwde Etna.

"Zeker beambte, maar voordat ik verder ga, ik doe mee aan de dierenraadverkiezing, wilt u voor mij stemmen?"
"Meneerrrr...met zo'n gedrag, waarbij die oudjes bijna omver zijn gereden, kan je me stem vergeten, rot op!", zei Etna geïrriteerd.

Veilig kwam hij aan bij het Ministerie van Burgerlijke Dieren. Zoveel dieren die zich opgeven als kandidaat. Anansi werd verlegen toen hij zag hoe groot de competitie was. Hij werd ineens geduwd en keek om. "Leuk jou hier te zien kleine spin", zei Victor de valk, de mediaster van Jungle-Town. "Victor? Wat doe jij hier? vroeg Anansi afkeurend. "Simpel, ik doe mee aan de verkiezing", zei Victor trots.
"Pardon? Wetende hoe jij bent, zal niemand op je stemmen gierige vogel", zei Anansi boos. "Dat moet jou niet aangaan kleine spin, mijn naam betekent overwinning in het Engels, zet maar gewoon een y erachter", zei Victor lachend en vloog de lucht in. Anansi probeerde moed te verzamelen, want Victor mocht niet winnen. Toen het zijn beurt was om zich op te geven als kandidaat, dacht hij voor de tweede keer na of hij echt wilde meedoen aan de verkiezing. "Meneer? Het duurt te lang, andere dieren hebben niet zoveel tijd, gaat u meedoen of niet?", vroeg een van de werkers.
"Jaja ik doe mee."

"Mooi zo, we werken volgens het alfabet en Anansi begint met een A, u bent kandidaat nummer vijf op de lijst, succes meneer", zei de werker Anansi besefte dat hij nu werk aan de winkel had, hij moest winnen.

Campagne, campagne en nogmaals campagne

Thuis aangekomen, klom Anansi naar boven om in zijn hangmat te gaan liggen. "Is het je gelukt?", vroeg Ma Akuba, voordat Anansi naar boven ging. "Ja het is me gelukt, ik ben kandidaat nummer vijf", zei Anansi. "Goed, nu moet je maar je campagne voeren. En hoe ga je dat doen?", vroeg Ma Akuba bezorgd.

"Geef me wat tijd, ik moet nadenken", zei Anansi. Hij zat in zijn hangmat te staren naar de radio en maakte die aan. "Beste dieren van Jungle-Town, ik ben zeer blij om te zeggen dat 80 dieren zich hebben opgegeven als kandidaat. Let wel de verkiezing zal plaatsvinden op 1 augustus, dus je hebt maar 1 week de tijd voor de campagne. Succes met jullie campagne

en moge de beste dieren winnen." Anansi luisterde aandachtig naar de woorden van koning Léon. "Anansi! kom beneden, kijk eens!", schreeuwde Ma Akuba. Anansi haastte zich naar beneden. "Wat is er? Wat is er?" vroeg hij bezorgd. En Ma Akuba wees naar de tv. "Hallo allemaal, Victor hier en ja ik doe mee met de dierenraadverkiezing, dus ik adviseer jullie om op 1 augustus

massaal te stemmen op Victor, kandidaat nummer 25." Anansi vond Victor misselijkmakend en hij deed abrupt de tv uit. "Als je wilt winnen moet je niet dralen, je hebt maar een week de tijd", zei Ma Akuba. Plotseling hoorde Anansi lawaai vanaf de straat. Hij keek naar buiten en zag een aantal dieren campagnevoeren. In alle drukte kwam Anansi met een idee, hij keek nogmaals naar de dieren en wist dat zijn idee hem zou laten winnen.

Een succesvolle uitvoering

Het is zo ver, morgen is 1 augustus. Anansi is nu pas druk bezig met zijn campagne. Hij schrijft briefjes met al zijn 8 poten die hij later zal delen aan de gemeenschap. Anansi hopte op zijn fiets met een mand aan de achterkant, daarin lagen de brieven die hij op het erf van de dieren zou gooien. Hij ging huis aan huis. Toen de mand leeg was, ging hij naar huis met een tevreden gezicht.

De volgende ochtend schreeuwden de burens van blijdschap. Ze begonnen te rennen naar het huis van Anansi en probeerden de deur open te duwen. Anansi en Ma Akuba schrokken van het lawaai en sprongen uit bed. Anansi die zijn streek had uitgehaald, wist wel waarvoor de burens kwamen. Hij deed de deur open en een groep dieren stond voor zijn deur. "Is het waar Anansi, krijg ik echt elke maand een gratis voedselpakket van de koning?", vroeg Brayen de beer. "Jawel! Dus beginnen jullie nu snel op mij te stemmen, voordat jullie geen voedselpakket krijgen", zei Anansi. Ma Akuba was in de war en vroeg wat er aan de hand was. Anansi legde haar uit wat in de brieven stond geschreven. Elk dier zou maandelijks een voedselpakket van de koning krijgen, als ze op Anansi zouden stemmen.

De resultaten waren binnen en dankzij Anansi's slimme idee kreeg hij zitting binnen de dierenraad.

Het voedselpakket kregen de dieren nooit, maar dat was niet meer Anansi's probleem. •

WAT LEZEN BEKENDE SURINAMERS?

Richenel Piemoe

is geboren op 7 maart 1993. Met meer dan 20.000 volgers op Facebook is hij een van de bekendste artiesten wat digitale tekeningen betreft. Hij weet, op bijzonder humorische manier, zijn verhalen tot leven te brengen. Heel vaak maakt hij gebruik van politieke situaties en beeldt die uit met animaties. Zijn tekeningen werden zo populair dat hij zelfs twee boeken met compilaties van de leukste animaties heeft gepubliceerd.

“Vroeger hield ik verschrikkelijk veel van lezen. Ik liep letterlijk rond op straat met boeken in mijn handen, net zoals men nu met een telefoon loopt. Soms vergat ik te eten; zo erg hield ik van lezen. Dat is intussen jammer genoeg verwaterd. Ik las vooral boeken van Roald Dahl en boeken over natuurkunde. Met de technologische ontwikkelingen van tegenwoordig is het minder ‘nodig’ om te lezen vind ik. Ik las namelijk niet omdat ik het leuk vond, ik las voor de informatie en nu dat ik de informatie van elders kan krijgen ga je mij minder makkelijk met een fysiek boek zien, denk maar aan Youtube of podcasts. Als ik daarmee bezig ben kan ik trouwens multitasken, dat kan niet zo makkelijk als ik een fysiek boek aan het lezen ben.

Misschien als ik rijk ben zal ik weer beginnen met boeken lezen, want dan heb ik meer tijd en hoef ik minder te werken.”

Cornelly (Nel) Ensberg

Nel Ensberg is logopediste, heeft radioprogrammas gepresenteerd, is jurylid geweest bij Peace Forever scholieren songfestivals en speechcontesten en daarna als trainer bij songfestivals en verschillende Miss-verkiezingen. Verder is ze lid van het Gemengd vocaal ensemble Troki.

“Ik lees eigenlijk van alles, kinderboeken, detectives en gewone romans; boeken van Karin Slaughter, Tess Gerritsen, Lucinda Riley, schrijfster van ‘De zeven zussen’, Clive Cussler, Black Rose, Nicky French. Black Rose is van het type bouquetreeks, maar het zijn heel spannende detectives. De boeken die ik lees moeten spannend zijn. Ik kocht hele stapels Harlequin: Bouquetreeks, Jasmijn, Candlelight en Intiem bij Pablo’s boekhandel aan de Gravenstraat. Ik lees ook heel graag boeken van Surinaamse schrijvers.”

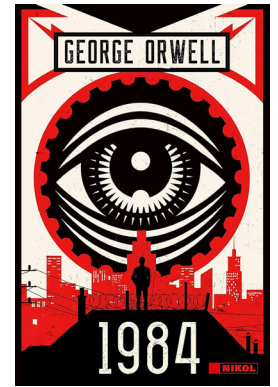
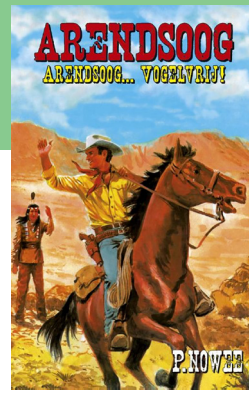
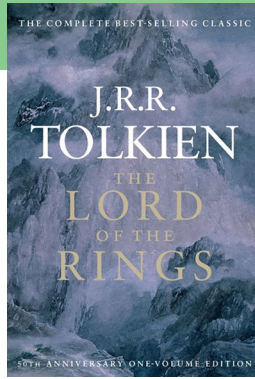
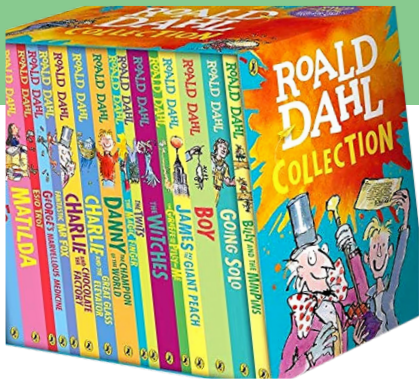
Wie heeft het lezen bij u gestimuleerd? “Mijn moeder. Ze kocht aldoor boeken voor ons en we waren geabboneerd op de Donald Duck.”

Wat las u graag als kind?

“Mijn moeder kocht hele series voor ons toen we klein waren. Daantje, Okkie Pepernoot, Pietje Bel en Dik Trom. Gerda Welch was mijn moeder’s peetdochter. We gaven elkaar altijd een verhaalboek cadeau als we jarig waren. Maar we laszen het altijd eerst zelf en daarna pas gaven we het cadeau”, lacht ze.

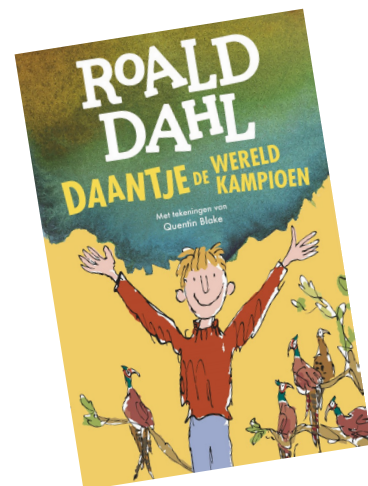
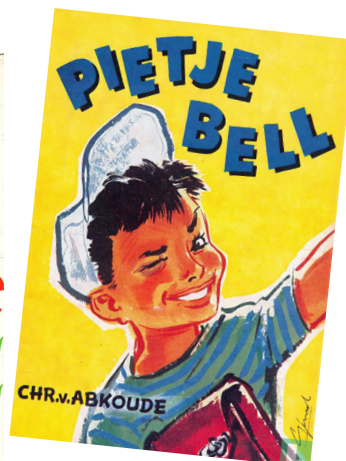
Stephen Tsang

Hij studeerde lucht- en ruimtevaart techniek en studeerde af in hoogwaardige vezelversterkte materialen. Vanaf 2015 is hij assembleelid en lid van de vaste Commissies Buitenlandse Zaken, Justitie en Politie, Transport Communicatie en Toerisme, (die nu opgeheven is) en Financiën.

"Ik heb heel veel gelezen als kind", vertelt Stephen Tsang. Hij las boeken in het Nederlands, Engels en Spaans. Thuis spraken zijn ouders Chinees met hem, op school leerde hij Nederlands en via de televisie leerde hij Engels. Hij las graag stripboeken zoals Arendsoog en ook science fiction verhalen. Verder las hij Lord of the Rings van J. Tolkien, boeken van George Orwell: 1984 en War of Words. De 12 werken van Hercules en Troje waren zijn favoriete literatuur. Later las hij Odysseus en van 'The confessions of an economic hitman deel 2', zegt hij dat het een aanrader is. Ik kan zo uren doorgaan", verzucht hij.

Op de vraag door wie hij gestimuleerd werd om te lezen, zegt Tsang: "Mijn ouders lieten me vrij in mijn persoonlijke ontwikkeling en mijn zus las veel. Nu lees ik meer politiek, veel science fiction en wetenschappelijke literatuur en laatst las ik nog Willoughbyland: England's lost colony", vertelt hij. En ook 'Villa Maarheze', dat gaat over wat Nederland heeft gedaan met de veiligheidsdiensten, las hij.

"Moderne stripboeken met heel veel kleuren hebben mijn interesse nu, zoals de Sandmanseries van Neil Gaiman, daar maken ze nu T.V. series van." Ik hield en houd nog steeds van stripboeken", besluit Stephen Tsang.

Hoe Anansi miljonair werd met zijn vruchtenzaden

DOOR: WIRAISHA OEMRAWSINGH

De economische situatie in Suriname bevond zich in een wanhopige toestand. De schaduw van armoede hing over het land en veel gezinnen leefden in benarde omstandigheden. Voor Ba Anansi en zijn vrouw, Ma Akuba, was dat geen uitzondering. Ze worstelden om rond te komen met hun beperkte financiële middelen, nadat ze de huur, energie- en waterrekening hadden betaald. Er bleef nauwelijks genoeg geld over om hun grote gezin van 11 kinderen te voeden. Anansi was een uiterst luie man die geen zin had om lange uren te werken. In plaats daarvan besloot hij zijn sluwheid en listige streken te gebruiken om geld bij te verdienen. Op een dag kwam Anansi op het idee om bananenzaden te verkopen. Hij liep gillend door de straten, terwijl hij iedereen vertelde dat hij bananenzaden te koop had. Uiteindelijk bereikte hij het huis van Gowtu Dag, die schatrijk, maar ook oliedom was. Gowtu Dag stapte net uit zijn peperdure auto toen Anansi hem de zaden aanbood. Verbaasd vroeg Gowtu Dag: "Wat moet ik met bananenzaden?" Anansi antwoordde: "Die maken je super slim! Stel je voor hoeveel verstandige

beslissingen je zou kunnen nemen als je slimmer was. En denk eens aan al het extra geld dat je zou kunnen verdienen." Gowtu Dag aarzelde even, maar vroeg uiteindelijk naar de prijs van de zaden. Anansi zei dat een zaadje 1000 euro kost en dat hij een week lang elke dag een zaadje moest eten om het volledige effect te ervaren. Hoewel het een aanzienlijk bedrag was, wist Anansi Gowtu Dag te overtuigen die maar liefst 7000 euro betaalde voor de zaden.

Na een week begon het tot Gowtu Dag door te dringen dat hij voor de gek gehouden was. Bananenzaden bestaan helemaal niet. Hij was woedend, maar op dat moment hoorde hij Anansi alweer luidkeels door de straten roepen. Deze keer verkocht hij kokosnootzaden. Boos rende Gowtu

Dag naar buiten en begon Anansi uit te schelden, omdat hij hem had bedrogen met de bananenzaden. Anansi kalmeerde de kwade man en zei: "Een week geleden wist je niet eens dat bananenzaden niet bestaan. Zie je wel dat je slimmer bent geworden?" Gowtu Dag dacht na en zei op rustige toon: "Sorry, je hebt gelijk. Die zaden hebben gewerkt.

Maar wat doen die kokosnootzaden dan?"

Anansi glimlachte sluw en antwoordde: "Die maken je de knapste man van Suriname!" Gowtu Dagu wreef over zijn dikke buik en zei enthousiast: "Dat wil ik graag! Wat kosten die kokosnootzaden?" Anansi zei: "Een zaadje kost 10.000 euro, en je moet twee weken lang elke dag een zaadje eten om te transformeren tot de knapste man van Suriname."

Zonder na te denken gaf Gowtu Dagu Anansi maar liefst 140.000 euro. Anansi nam het geld aan en maakte zich snel uit de voeten. Na twee weken was er echter weinig veranderd aan het uiterlijk van Gowtu Dagu. Hij was woedend en besloot Anansi op te zoeken. Maar Anansi was voorbereid. Hij hoorde de auto van Gowtu Dagu al van ver aankomen en wenkte snel zijn kinderen en Ma Akuba om zich strategisch op te stellen. Toen Gowtu Dagu aankwam, zag hij Anansi omringd door zijn 11 kinderen en Ma Akuba. Ze huilden allemaal, terwijl Anansi 'levenloos' op de grond lag. "Ba Anansi is dood! Ba Anansi is dood!" snikten ze. Gowtu Dagu werd nog bozer en schreeuwde: "Ik wil mijn geld terug!" Ma Akuba sprak met een zachte stem: "Alleen Anansi weet waar het geld is."

Gowtu Dagu was razend, maar Ma Akuba zei: "Als je me helpt om de ananaszaden te vinden die hij ergens heeft verstopt, kan hij die eten en weer tot leven komen."

Gowtu Dagu zijn ogen werden groot. Hoorde hij dat goed? Dit was niet alleen een manier om zijn geld terug te krijgen, maar ook om machtiger te worden. Hij zou de ananaszaden kopen en iedereen die hem betaalde, uit de dood kunnen laten herrijzen. Hij wreef vergenoegd in zijn handen en zei dat hij zou helpen zoeken. Ze doorzochten het hele huis.

Uiteindelijk vond Ma Akuba de zaden

z in de keukenkast. Ze ging naast Anansi op de grond zitten en stopte een zaadje in zijn mond. Zijn poten begonnen te bewegen. Ze stopte nog een zaadje in zijn mond en nu bewogen zijn oogleden. Bij het derde zaadje opende Anansi zijn ogen. De kinderen en Ma Akuba waren dolgelukkig, maar Gowtu Dagu was de gelukkigste van allemaal. "Anansi, je hoeft me het geld niet terug te betalen. Het enige wat ik wil, zijn de ananaszaden."

Anansi antwoordde met spijt in zijn stem: "Dat kan ik je niet zomaar geven. Ik geef je liever het geld terug, want de zaden zijn veel meer waard." Gowtu Dagu was echter vastbesloten. "Wat kosten die zaden dan?" vroeg hij. "100.000 euro per zaadje", antwoordde Anansi. Gowtu Dagoes besloot alle 10 overgebleven zaden te kopen en betaalde Anansi een miljoen euro. Diezelfde middag hoorde Gowtu Dagoes dat de zoon van een van de rijkste mensen in het land was overleden. Hij haastte zich naar het huis van de rijke man en vroeg om 10 miljoen euro om de overledene weer tot leven te brengen.

De rijke vader zei: "Ik geef je 20 miljoen euro. Zolang mijn zoon maar weer leeft." Gowtu Dagu stopte een zaadje in zijn mond, maar er gebeurde niets.

Hij probeerde er nog een. Een voor een deed hij alle 10 zaadjes in zijn mond, maar de overledene bleef stilliggen. Uiteindelijk beseftte Gowtu Dagu dat hij voor de derde keer bedrogen was. Hij wilde wraak nemen op Anansi, maar de rijke man was zo woedend dat hij Gowtu Dagu in de gevangenis liet gooien. En Anansi? Die bedacht dat wanneer het geld op was, hij weer eens een listige streek zou bedenken om weer aan geld te komen. •

Schrijfster Cynthia McLeod:

“Ik vertel altijd”

Op het terrein van Zus en Zo, zitten we aan een tafel in de schaduw, genietend van wat frisdrank, wanneer Cynthia McLeod antwoord geeft op onze vragen. De 86-jarige schrijfster van onder andere ‘Hoe duur was de suiker’, vertelt hoe het allemaal begon en het verhaal achter ‘Vaarwel Merodia’ en ‘Hoe duur was de suiker.’

DOOR: ANOUSCKA BERGRAAF

Scholing en ambities

Ze begint, in de van haar bekende vertellende stijl die dwingt met gespitste oren te luisteren. “Ik ben geboren en opgegroeid in Suriname en heb de Algemene Middelbare School bezocht. Johan Ferrier was mijn vader en ik ben met hem naar Nederland geweest toen hij promoveerde.” Na de AMS ging Cynthia in Nederland studeren. Zij wilde in principe geen onderwijzeres worden, maar wel altijd iets met kinderen doen. Ik ben dus iets anders gaan studeren.” Zij leerde haar man in Nederland kennen. Ze zijn in dezelfde periode afgestudeerd, trouwden en keerden terug naar Suriname. In Suriname was er geen mogelijkheid om al die dingen te doen, die wel mogelijk waren in Nederland, dus werd ze lerares. Cynthia studeerde LO- en MO-Nederlands en behoorde tot de eerste groep die in Suriname een MO-examen aflegde op het didactisch instituut. De opleiding heette het baccalaureate; op zijn Frans. Daarna begon het Instituut voor de Opleiding van Leraren. Degenen met een baccalaureate-diploma mochten het inruilen voor een MO-A-diploma, maar McLeod deed dat niet.

Cynthia wilde eigenlijk toneelspeelster worden, maar dat mocht niet van haar vader die toen minister-president was. “Stel je eens voor, in de jaren vijftig! Al was je nog zo goed, je zou altijd de rol van dienstmeisje spelen, want je bent zwart!” Ze wist nog niet precies wat ze zou gaan

doen, en besloot een jaartje te gaan werken. Ze kwam terecht bij een Amerikaans bureau voor technical assistance, via welk bureau ze een beurs aangeboden kreeg om in Amerika te studeren. Vanwege de functie van haar vader mocht ze die beurs niet accepteren, omdat men zou denken dat het vanwege haar vaders functie kwam. “Ik koos dus ervoor naar Nederland te gaan.”

Cynthia werd docent Nederlands op de middelbare school. “Toen ik Nederlands gaf op het Lyceum in de jaren zestig kwamen er nog een paar andere Surinamers bij, waaronder Hein Eersel en wij gaven aan het vak Nederlands een Surinaamse draai.” Deze groep leraren motiveerde de leerlingen om ook te lezen over Suriname, maar er was nog niet veel. Je had er de roman ‘Atman’, 1968, van Leo Ferrier en daarna kwam ‘Neem mij terug Suriname’, 1974, van Astrid Roemer uit. Meer was er niet. Voor de leerlingen van de vierde klas was het vak Surinaamse literatuurgeschiedenis geïntroduceerd. Daar bestond nog niets over op papier. Als je als leerkracht wilde praten over Surinaamse literatuurgeschiedenis, dan moest je zelf gaan zoeken wat er ooit geschreven is. “Ik zocht echt. Archief, oude kranten, tijdschriften, oude artikelen van ‘De West’ van 18-zoveel. Bij het Bisdome was er ooit ook een tijdschrift. Wanneer ik aan het vertellen was aan mijn leerlingen, vertelde ik ook hoe het leven in die tijd was. Ze hadden totaal geen idee.”

Haar pupillen dachten dat de tijd van de slavernij een tijd was, waarbij blanken en zwarten tegenover elkaar stonden. Ze legde dan uit dat het niet klopte en vertelde hoe het leven in die periode moet zijn geweest. Cynthia had al als kind heel veel belangstelling voor het slavernijverleden en las alles wat zij kon vinden. Zij kon zich daarom heel goed voorstellen hoe het leven was van een arm kind in Holland, Friesland of in Drenthe. "Dat was in tegenstelling tot mijn voorstelling van hoe het leven was van een slavenkind. En dat wilde ik wel weten. En we leerden niets over slavernij; helemaal niets." Zij las de 'Slavenhut van oom Tom' en andere boeken die ze kon vinden. "Maar ik wilde specifiek weten over Suriname, maar er was niets. Ik probeerde wel overal informatie te vinden en soms vond ik. Daardoor wist ik heel veel over de tijd van de Surinaamse geschiedenis. Ik ging echt overal op zoek naar informatie."

Er was een instituut in Leiden met een bibliotheek. Er was een tijdschrift waarin alle artikelen verschenen, een paar keer per jaar, van onderzoeken die waren gedaan in Suriname. Hetgeen ze onderzocht had in Leiden, was meestal niet door Surinamers geschreven, maar Nederlanders die in Suriname onderzoek hadden gedaan, een enkele keer een Surinamer. "Maar ik ben Surinamer, dus hetgeen ik las, kon misschien wel feitelijk zijn, maar ik had een heel ander perspectief."

Eigen perspectief

Dat eigen perspectief gebruikt mevrouw McLeod ook in haar boeken "Als lezer identificeer jij je met het personage. Je identificeert je niet met de schrijver. Je stelt vragen die jouw personage zou stellen." Haast al haar boeken hebben een wisselend perspectief.

Personages zoals dochter Elza, stiefzus Sarith, diens geliefde Nathan en slaaf Alex hebben allemaal hun eigen perspectief. "Op deze manier krijg je als schrijver een volmaakter beeld", zegt ze tevreden. Als kind was Cynthia zeer actief. "Ik zat in de padvinderij, had veel vriendinnen, speelde toneel, schreef verhalen. In mijn omgeving wist iedereen dat ik verhalen schreef. Ik had veel vriendinnen die op de EBG-scholen zaten. Ze konden geweldig zingen. En dat kon ik niet. Ik kon een ding en dat is schrijven: altijd! En iedereen wist dat. Ze heeft dat nooit als iets bijzonders gezien.

Drijfveer

e jongenspadvinderij begon op 23 april 1972 in Suriname. 'The first Chief Scout' was Johan Ferrier. Daarna begon de meisjespadvinderij. De schrijfster werd padvindster. "Een padvindster is eerlijk, trouw en hulpvaardig. Behandel elke persoon zoals jij ook behandeld wil worden. Al deze waarden en normen worden jouw levensmotto. Je werd ook beoordeeld ernaar. Aan het eind van het kamp, werden er prijzen gegeven aan de meest voorbeeldige padvindster." In de jaren negentig, toen het zo verschrikkelijk moeilijk was na de revolutietijd in Suriname begon ze met haar padvindstervriendinnen sociaal werk te doen, zoals maaltijden voor schoolkinderen en bejaardenverzorging. Zij begon Stichting Surflandria en hield dat 18 jaar vol. Surflandria heeft zich tussen 1994 en 2012 voor scholen ingespannen en tot 2015 voor de kindertehuizen. Dat kon allemaal door medewerking van vrienden in Nederland.

Verhaal achter schrijven

Cynthia vertelde altijd aan haar studenten hoe het vroeger was. En die interesse kwam door de lessen literatuurgeschiedenis. Dat was op zich een behoorlijke motivatie en de studenten bleven aan haar lippen hangen. Ze vindt zelfs dat haar leerlingen haar gestimuleerd hebben om schrijfster te worden. "Ze hebben me zelf de vraag gesteld, waarom ik naar school kom om les te geven. U moet schrijfster worden. Blijft u maar lekker thuis en

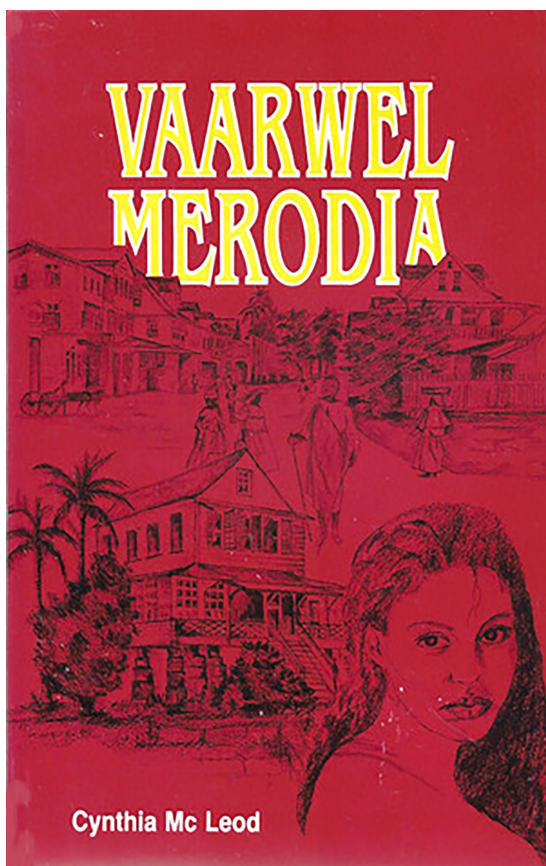

schrijft u al deze interessante verhalen die u ons vertelt voor mensen om te lezen. En ze wisten dat ik alle toneelstukken, cabaretstukken voor de bonte-avonden schreef." Ze zou schrijfster worden, als ze met pensioen ging.

Haar man werd na de onafhankelijkheid ambassadeur en met hem vertrok ze naar Venezuela. Daar was ze in literatuurstudiegroepen, waarbij er Engels en Spaans gesproken werd. Cynthia werd lid van de Venezuelan American Association for University Women die heel veel op sociaal gebied deed voor Venezolaanse kinderen uit Barrios.

In België mocht ze voor een tijdschrift van de Universiteit van Antwerpen een artikel schrijven. Dit tijdschrift kwam jaarlijks uit en toevallig ging het dat jaar over de slavernij en slavenhandel. Daarna werd ze gevraagd te schrijven over de taalsituatie in Suriname en de positie van het Sranan. Een docente haalde het artikel bij Cynthia op en vroeg waarom zij geen historische roman schreef over

de geschiedenis van Suriname, omdat ze dat zo goed kon vertellen. "Ik was dat al van plan, maar was er nog niet aan toegekomen was. Ik ben toen echt begonnen en ik had binnen een week 80 pagina's volgeschreven en dat boek is later geworden: 'Vaarwel Merodia'. Dit boek was bijna af en we vertrokken met onze toen twaalfjarige dochter, naar Amerika. Mijn dochter en ik verbleven in een hotel waar ik kennis maakte met een Joods echtpaar." Cynthia was dankbaar dat ze in Washington DC was. Daar kon ze de library of congress en archieven bezoeken. Met haar nieuwe vriendin kon ze over van alles en nog wat praten. Ze stelde veel vragen en Cynthia

vertelde natuurlijk. "Ik vertel altijd", zegt ze weer glimlachend. "Zo vertelde ik haar over de Joden in Suriname. Ze had niet eerder gehoord over Suriname, laat staan dat er ook Joden in Suriname woonden en werkten. Dat vond ze zo bijzonder." Dit verhaal vertellend aan de dame, zette haar aan het verhaal te schrijven voor de Joden. Zo is uiteindelijk 'Vaarwel Merodia ontstaan'.

Hoe duur was de suiker

Het gezin keerde in 1986 terug naar Suriname met twee manuscripten. 'Vaarwel Merodia' en 'Hoe duur was de suiker'. Toen moest zij een zeer belangrijke beslissing nemen; het boek uitgeven in Suriname of Nederland. Er was nog nooit een boek van 250 bladzijden uitgegeven in Suriname. "Ik stapte naar Vaco en die zei meteen ja. Ik koos voor 'Hoe duur was de suiker' en het heeft anderhalf jaar geduurd." Er was toen haast niets; geen papier, geen drukinkt, geen elektriciteit; eeuwig was er iets niet. En toen het boek uitkwam, was er nergens in Suriname een korreltje suiker te vinden." Op de eerste verkoopdag, 30 oktober 1987, werden meer dan 500 exemplaren verkocht, het was een bestseller. "Die zaterdag ging ik naar Vaco en reed de Domineestraat in. Die was zwart van de mensen. Er was niets in Suriname, dus de opkomst verbaasde me." De eerste signeersessie was voor 575 boeken. Binnen drie weken was de oplage van 3000 exemplaren uitverkocht. 'Hoe duur was de suiker' verbrak alle records. De boekenwereld in Suriname heeft nooit meer zo een groot succes gekend. Cynthia denkt zelf dat het succes van haar debuutroman te danken is aan het feit dat Surinamers voor het eerst over hun eigen achtergrond konden lezen op een leuke manier. Toen het boek er ongeveer een halfjaar was, belde een man die bij Binnenlandse Zaken werkte, haar op. Hij vertelde dat iedereen op het ministerie 'Hoe duur was de suiker' had gelezen. Hij eindigde met: "U heeft Suriname een geweldig geschenk gegeven!" Dat vond Cynthia het mooiste compliment. Zij herdacht op 4 oktober haar 87^e verjaardag. •

Hoe Anansi aan Ba Tigri leerde waar hij zijn billen moet krabben

DOOR: IRWIN WIST

“Wooi! Au au au!” Vrouw Busdagu keek verbaasd op naar Anansi die kreunend van de pijn langs haar kraampje strompelde waar zij maripa verkocht. Ma Akuba kwam er vaak, wanneer zij weer eens maripa-olie wilde maken. Dat vond Anansi lekker, wanneer zij verse jonge vliegjes voor hem bakte, in verse olie uit maripas.

“Wat is er broer Nans?”, vroeg zij bezorgd. “Kiespijn, zeurpiet”, bromde Anansi geïrriteerd. Vrouw Busdagu telde even tot vijf, want er lag een vinnig antwoord klaar op haar tong.

Maar Ma Akuba, de vrouw van Anansi, was een goede klant en ze was ook wel een beetje bang van Anansi's beruchte scherpe tong. Dus hield vrouw Busdagu het zakelijk: “Kijk hier broer, ik heb kruidnagel met kurk, ik heb het op Palm gezet, 90 procent Mariënburg Rum, en a trek moi keba. Werkt probaat tegen kiespijn”, verzekerde zij.

Wat Anansi een uitstekend idee vond: kon hij tenminste lekker zuipen zonder zich iets aan te hoeven trekken van het gezeur van Ma Akuba.

In de vooravond sleepte Anansi zich naar de kreek, waar alle dieren in het bos elke avond bijeenkwamen om te drinken. Kaka Fowru was er, om de restjes van een van de kinderen van Mati Kalaka te pikken. En de hele familie Bofru, die zoals gewoonlijk weer eens het grootste deel van de oever voor zich opeiste.

Loiri kwam wan fu tide, wan fu tamara aangesjokt, een stel jonkies van Misi Konkoni stooft hem voorbij.

En Ba Tigri. Die schreed naar de oever, deftig en trots, alsof de kreek door zijn grootvader zaliger himself was gegraven. Baas Tijger zette zich neer en keek hooghartig om zich heen. Een kleine konkoni die bijna over hem buitelde, kreeg een grauw en een snauw, dus die maakte dat hij wegkwam.

Toen kreeg hij Anansi in het oog. Het gezicht van de spin was al aardig gezwollen vanwege de zieke kies.

“Ha ha ha!”, bulderde Tigri. “Anansi, hoe lijkt je gezicht zo op de buik van een hoogzwangere karbouw!” lachte hij.

Anansi en Ba Tigri waren niet bepaald de grootste vrienden. Tigri wist nog heel goed, hoe Anansi hem te pakken had genomen. Dat kwam zo: Anansi had een strey gemaakt met de koning, dat hij op Ba Tigri zou rijden. En dat lukte, want Anansi deed alsof hij heel erg ziek was, waarna Ba Tigri met zijn bun ati hem op zijn rug liet klimmen. En zo reden ze langs het paleis van de koning, die tot zijn verbazing zag dat Anansi inderdaad op Ba Tigri reed. Syen tori natuurlijk, en Tigri was sindsdien uit op wraak. Dus kon Ba Tigri zijn lol niet op, toen Anansi weer eens een luide dyeme liet ontsnappen. De spin keek naar hem met een sker'ay en zei tegen zichzelf: “No span, mi boi. Tide na fu yu, tamara na fu mi. Wan dey fu tyontyon, ma te wwoyo yagi, dan na sabaku e nyamprey!”, waarna hij terug waggelde naar zijn web.

Een week later voelde Anansi zich stukken beter. Of het aan de Palm lag of aan de mep die Ma Akuba hem had gegeven met een tyeplati, waardoor de rotte kies losschoot, wist hij niet: de rum hielp tegen beide pijnen. 's Avonds krabbelde hij zoals elke avond naar de kreek voor een bad. Iedereen was er al. Of... iedereen? Ba Tigri was er niet en Anansi slaakte een zucht van verlichting. Een avond zonder Baas Tijger was altijd een goede avond, vond hij. Maar zijn vreugde was van korte duur.

Want daar kwam Tigri aan. Maar wat liep hij raar! “Kuneti, masra Tigri,” zei mevrouw Owrukuku beleefd. “Alles goed? U lijkt een beetje... eh, hoe zal ik het zeggen, ongesteld?”

De grote tijger grauwde iets onverstaanbaars en liet zijn achterwerk zakken in het koele water.

Maar Anansi had een glimp van Tigri's derrière opgevangen en kon zich niet inhouden. “Ey, Tigri! Hoe lijkt je bakasey zo alsof je last hebt van bisbis woron? De tijger keek beschaamd de andere kant op, maar Anansi wist dat hij beet had:

"Kon lon kon kon
Kon lon kon kon
Ba Tigri bille
lai nanga bisbis woron"
zong hij. En al gauw zongen alle
dieren met hem mee: Kon lon kon
kon, galmde het door het bos.
De brulapen hielden verrast hun
mond, en zelfs de brulkickers leken
even met de mond vol tanden.

Tot Ba Tigri het niet meer hield: "Ja,
ik heb last van bisbis woron! Maar
in plaats van dat je mij zit te bespotten, zou je beter
iets kunnen bedenken om mij te helpen, asociaal stuk
vreten!"

Anansi zat hem een poos zwijgend aan te kijken. Toen
fluisterde hij tegen de tijger: "Mijn vriend. Ik denk dat
ik je misschien wel kan helpen. Maar niet nu, en niet
hier. Kom morgen tegen het

breakfast-uur naar het
dorpsplein. Laten we
daar bij die awaraboom
afspreken.

Morgen. Breakfasttijd.
Laat mij niet
wachten, want
anders bekijk je het
met je bisbis bille."

Dat liet Ba Tigri zich geen twee keer zeggen. Om
elf uur, een uur voor breakfast, stond hij al naast de
awaraboom. Hij had zo'n jeuk, dat hij niet in de gaten
had dat het plein veel drukker was dan gewoonlijk en
iedereen naar hem keek.

Tegen kwart over 12 kwam Anansi aangekuisd. "Oh je
bent er al," zei hij met een brede glimlach. Tigri hupte
met een verwrongen gezicht van de ene billemonki op
de andere. "Ey doe snel jonge. Wat is die dresi van je?"
snauwde de tijger.

"Rustek, rustek, mi mati. Kom even naar dit muurtje.
Loop achteruit, en stoot je achterwerk ertegen." Zo

gezegd, zo gedaan: "Zo goed? Maar
het jeukt nog steeds," grauwde Tigri.
"Dat is omdat je niet hard genoeg
naar achteren loopt. Probeer het
weer, en nu veel harder."

Dat deed Tigri, en nog eens, en nog
eens, tot hij het muurtje bijna omver
stootte. Maar niets hielp. Tigri werd
steeds bozer en briepte: "Je bent
gewoon een sso boto, grote dyaffer,
dat ben je. Je weet neks!"

"Mijn vriend, mijn vriend, je kent me toch! Zou ik ooit
iemand belazeren? Dat het niet helpt, komt door die
muur. Dat is geen goede anti-bisbis woron-muur. Maar
je hebt geluk, want ik ken een oud Ghanees recept,
heb ik van mijn opa geleerd."

"Je praat te veel. Wat is dat oude Afrikaanse ding? Laat
het snel zien, voor ik al je acht poten breek!"

"Al goed, al goed", zei Anansi bezwerend. "Draai een
beetje zó, een beetje meer die kant op. Nog wat, zo ja,"
zei hij tegen de tijger, die nu met zijn billen naar de
awaraboom stond.

"En nu, om het goed te laten werken, moet je eerst
heel diep inademen. Dan ren je zo hard mogelijk naar
achteren. Maar dan gaan die maden extra jeuken, een
beetje prikken zelfs. Dat betekent dat die dresi begint
te werken.

Dus je gaat dan nog een keer naar voren, diep
inademen, hard naar achteren, dan gaan die woron
nog meer prikken. En dan de derde keer, heel diep
inademen, zo hard mogelijk naar achteren, maar
deze keer moet je de magische spreuk keihard
schreeuwen. De spreuk is: 'Waya waya waya, mi don
moro buriki baka baya'.

Als je dat hebt gedaan, ben je gegarandeerd van die
woron af", verzekerde Anansi.

Hij was nauwelijks uitgepraat, of Ba Tigri maakte al
een achterwaartse sprint. "Wayaaa!" brulde hij van
de pijn. Anansi schudde het hoofd: "Nee nee nee, zo
werkt het niet! Pas bij de derde keer moet je de spreuk
schreeuwen. Dus kom op, nog drie keer."

Maar op de een of andere manier lukte het Ba Tigri
niet om niet al meteen met de spreuk te beginnen. De
dieren op het plein lagen dubbel van het lachen. Na
een kwartiertje gaf hij het op, en sjokte met bloedend
achterwerk naar zijn leger.

Sindsdien blijft de tijger met zijn billen zo ver mogelijk
van awarabomen. De ouderen vertelden jaren later aan
de kindertjes dat 'na Anansi meki Tigri sabi peh a musu
krabu en gogo'.

Prijsuitreiking van Anansi verhalenwedstrijd TONGO is TAAL

Het magazine TONGO is TAAL, uitgegeven door de Taalsluis van Drs. Renate Sluisdom, heeft de afgelopen twee jaren een hardcopy en een online versie van het tijdschrift uitgebracht waarin rubrieken, schoollessen, artikelen en columns zijn opgenomen in en over de Nederlandse taal. Dit jaar heeft TONGO is TAAL een Anansiverhalen wedstrijd gehouden.

De Winnaars

Renate Sluisdom van de Taalunie feliciteert Annelies den Boer (foto links) en Irwin Wist (foto rechts).

Chilton Sampono van het kabinet van de First Lady feliciteert Jurmail Soerodikromo

Het vorig jaar startten zij al met nieuwe anansiverhalen in het magazine, geschreven door Christa Sluisdom, en dit jaar werden Surinamers via een wedstrijd op de Facebookpage van TONGO IS TAAL, in de gelegenheid gesteld om zelf anansiverhalen te schrijven. Er kwamen vele Anansiverhalen binnen, waaronder enkele oud bekende verhalen die niet meegeteld werden natuurlijk.

De verhalen die hebben gewonnen waren onverbeterlijk goed en heel erg Surinaams. Prijs 1 tot en met 3 waren tablets, gesponsord door het kabinet van de First Lady. Alle vijf winnaars hun Anansitori's komen te staan in de nog uit te komen

editie van TONGO is TAAL, waarvoor zij ook betaald werden als schrijver. Een ieder had dan ook een enveloppe in handen met de betaling voor het verhaal. De juryleden waren Johanna Pinas, Chilton Sampono en Euritha Tjan a Way.

Omaira Bouterse won de eerste prijs die door haar moeder in ontvangst werd genomen omdat ze uitlandig was. Annelies den Boer won de tweede prijs en de derde prijs ging naar Jurmail Soerodikromo, de vierde prijs ging naar Wiraisha Oemrawsingh die niet aanwezig was, en de vijfde prijs ging naar de heer Irwin Wist.

Het tijdschrift Tongo is taal wordt uitgegeven omdat er geen betaalbare Surinaamse lectuur en Literatuur is in Suriname om goed gebruik van de Nederlandse taal op een leuke manier te stimuleren. De Nederlandse Taalunie sponsorde de vorige twee jaren de uitgifte van het tijdschrift in hardcopy. Dit jaar is er helaas nog geen financiering van de Taalunie, maar het tijdschrift komt in ieder geval tenminste online uit dit jaar.

De uitreiking vond plaats in één van de zalen van het LallaRookh gebouw aan de Lalla Rookhweg. En na de prijsuitreiking was er nog een hapje en een drankje om te proosten op TONGO is TAAL. •

Overgenomen uit: www.cultururu.com/nieuws/suriname/prijsuitreiking-anansiverhalen-wedstrijd-tongo-is-taal/

Het belang van financiële inclusie en educatie voor Suriname

Het realiseren van belangrijke levensdoelen heeft alles te maken met financiën. Een eigen huis, kinderen laten studeren en een goed pensioen opbouwen, zijn zaken waarvoor veel geld nodig is. Financiële educatie is nodig om dit alles voor elkaar te krijgen om zo een goede kwaliteit van leven te waarborgen. Vooral jongeren zouden goed op de hoogte moeten zijn, hoe zij straks hun verdiensten moeten beheren om hun levensdoelen te bereiken. Toch merken we dat financiële educatie nog geen deel uitmaakt van ons onderwijssysteem.

DOOR: KRISTIANNE WARIDJAN

Landelijk is onderzoek gedaan naar de vraag naar financiële educatie en financiële inclusie onder de Surinaamse beroepsbevolking van 15 jaar en ouder. Het is de eerste keer dat dit onderzocht werd. De nulmeting had als doel om data te verzamelen over de toegang tot het gebruik en de kwaliteit van formele financiële producten en diensten door de beroepsbevolking.

De Centrale Bank van Suriname (CBvS) organiseerde van 5 tot en met 6 augustus 2023 een Financiële Educatie Minibeurs, waarbij onder andere werd verteld over financiële gewoonten. Naar voren is gekomen dat de ontwikkeling van goede financiële gewoonten nodig is als iemand financieel stabiel wil zijn. Financiële gewoonten houden het gedrag in dat gericht is op verkleining van schuld en het vergroten van spaargeld. De CBvS heeft 10 financiële gewoonten geregistreerd.

Sparen, rekeningen op tijd betalen en het beheersen van uitgaven zijn daar enkele van. Ook wordt aanbevolen de uitgaven te beoordelen. Dit kan door bijvoorbeeld een maand lang op te schrijven waaraan het geld besteed wordt. Op deze manier kan makkelijk nagegaan worden waar bezuiniging mogelijk is.

Vervolgens is het goed om te investeren in de toekomst. Voor een pensioen is het belangrijk om jong te beginnen met plannen, zo zal de groei van uw beleggingen ook groot zijn. Daarnaast is het aangeraden om te sparen voor een noodfonds in geval iets onverwachts gebeurt. De kostwinner kan financiële zekerheid krijgen voor het gezin, door een levensverzekering te sluiten en een testament te maken. Het is ook aangeraden om schuld te verminderen en/of te voorkomen. Het helpt om een lijst te maken van alle schulden en die te ordenen van klein naar groot. Daarnaast

Het gebrek aan financiën is de grootste belemmering voor Surinamers voor het openen en aanhouden van een bankrekening, het lenen en sparen. . Daardoor zijn zij niet financieel inclusief.

kan er systematisch afgelost worden. Probeer hierna vooral geen nieuwe schulden te maken. De moederbank adviseert het 'enveloppensysteem' te gebruiken. Bij dit systeem wordt het geld, bestemd voor diverse doelen, in verschillende enveloppen gedaan. Zo is er bijvoorbeeld op de betaaldag een enveloppe voor voeding, benzine, telefoon, water en elektra. Zo kan er gemakkelijk in de gaten gehouden worden hoeveel er nog over is voor deze belangrijke uitgaven. Rekeningen moeten liever zo snel mogelijk betaald worden. Onder andere de Republic Bank biedt faciliteiten uw rekeningen zoals elektra, water en telefoon maandelijks automatisch te betalen. Op deze manier worden de rekeningen betaald, zodra die binnenkomen. Tevens kan er meer gelezen worden over persoonlijke financiën. Hoe meer kennis er is op dit gebied, hoe meer succes er zal zijn in het actualiseren van belangrijke levensdoelen. Als

laatste wordt aangeraden om vermogen te laten groeien door schuld te verminderen, meer te sparen of meer te verdienen. Een combinatie van deze drie is ook mogelijk.

Financiële inclusie

Het idee van financiële inclusie is om betaalbare, veilige, gemakkelijke betaal- en andere financiële diensten toegankelijk te maken voor mensen en bedrijven. Deze diensten kunnen gebruikt worden om voor alledaagse behoeften te zorgen en om langetermijndoelen te halen. Financiële inclusie helpt mensen uit de armoede en creëert productieve, krachtige burgers, bevordert zakelijke kansen en stimuleert economische groei.

In Suriname worden er al enkele decennia activiteiten uitgevoerd voor de vooruitgang van financiële inclusie en Educatie in de samenleving. Het blijkt steeds meer bekendheid te krijgen bij

beleidsmakers. Financiële Inclusie heeft een positieve samenhang met de economische ontwikkeling in een land, met name op het gebied van armoedebestrijding, het scheppen van werkgelegenheid, het creëren van zelfstandige en ondernemende burgers, het elimineren van de genderkloof en het verbeteren van de welvaart en de algemene levensstandaard. Suriname staat op een keerpunt van structurele transformatie. Er wordt nu ingezien dat het van belang is om zoveel mogelijk huishoudens met een laag inkomen en andere tastbare groepen binnen de samenleving voldoende kansen te geven om hun levensstandaard te verbeteren. Een voordeel van financiële inclusie is, dat het helpt bij armoedebestrijding. Daarom is het dus ook een belangrijke factor bij het behalen van de Sustainable Development Goals (SDGs) 2030.

Ook probleempunten

Uit het eerder aangehaalde nulonderzoek is

gebleken dat financiële inclusie en financiële educatie probleempunten hebben onder de beroepsbevolking. Onder andere de lage scholing van het grootste deel van de bevolking is een groot pijnpunt. Vervolgens hebben burgers niet genoeg kennis over financiële instellingen, producten en diensten. Een derde van de burgers maakt met volle intentie een keus als het gaat om financiële producten en diensten. Tevens is er niet genoeg aan financiën en dit is het hoofdzakelijkste probleem voor het openen en managen van een bankrekening, het lenen en het sparen. Bovendien zou het grootste deel van de mensen eerder contant geld willen, omdat zij dan meer controle hebben over hun uitgaven. Ofschoon haast iedereen een smartphone heeft en de banken het digitaal betalen stimuleren, wordt daar nog niet genoegzaam gebruik van gemaakt. Verder is er niet genoeg financiën en dit zorgt voor problemen bij het openen en beheren van een bankrekening, het sparen en het lenen. Eisen die door financiële

De Centrale Bank van Suriname

instellingen worden gesteld om gebruik te maken van hun producten en diensten vormen ook een belemmering. Wie geen vast inkomen heeft, kan geen rekening openen. Ook KMO's (Kleine en Middelgrote Ondernemingen) hebben hiermee te maken. Voor mensen op het platteland en het binnenland is het ook moeilijk om geld te verdienen. De faciliteiten zijn gelimiteerd en zij moeten extra kosten maken om aan hun geld te komen.

Aanbevelingen

De CBvS heeft aanbevelingen gedaan om financiële producten en diensten bereikbaar te maken voor een groter deel van de bevolking. Zo moeten de voorwaarden bij banken toegankelijker gemaakt worden voor iedere burger en aantrekkelijke rentes ontwikkelen bij het sparen en lenen. Daarnaast kunnen ondernemers geïnformeerd worden over de positieve kanten van formeel ondernemen, zoals de toegang tot

fondsen en kredieten. Het sparen onder jongeren kan gemotiveerd worden door aantrekkelijke spaarprogramma's via scholen aan te bieden. Bovendien kunnen er voorlichtingsprogramma's en wijkbezoeken worden ingelast om burgers meer informatie te geven over geldbeheer en de positieve kanten van digitaal betalen. Tenslotte kan beleid worden ontwikkeld om de verdien capaciteit van de werkloze bevolking te vergroten.

De CBvS heeft op de minibeurs ook kort aandacht besteed aan Open Markt Onderzoek (OMO). Met het OMO wil de moederbank het te veel aan geld in de samenleving afromen. Te veel geld in de samenleving kan druk uitoefenen op de wisselkoers en inflatie bevorderen. Het optimaal beheren van liquiditeiten draagt langzaam bij aan het evenwicht binnen de Surinaamse economie. De CBvS probeert invloed te hebben op de vraag naar goederen, diensten en vreemde valuta door het geld in de samenleving te beheersen. •

Taalles

Hier volgt een lesje Nederlands, of een lesje Taal zo u wil.

De les is gebaseerd opomen de opdrachten.

Opdrachten met 1 sterretje * zijn te maken voor leerlingen vanaf klas 4, opdrachten met twee sterretjes zijn wat pittiger en zouden voor leerlingen vanaf klas 2 voj te maken moeten zijn.

Soms is er van 1 opdracht zowel een 1*-versie als een 2*-versie.

Deze taalles is gemaakt door Farsha Chitani

Leven we straks in een gamewereld?

1. Welkom tot de Metaverse. Een nieuw tijdperk van internet, vaak gekoppeld aan Virtual Reality (VR) headsets of Augmented Reality (AR). De Metaverse, een samensmelting van de woorden meta en universe, is een soort gamewereld waarin je echt van alles kunt doen: vanuit je luie stoel naar school; gewoon zo voetballen in de geweldigste stadions met je vrienden; even snel in het oude Egypte stappen voor je spreekbeurt over piramides. Tenminste, dat is het plan van grote techbedrijven. Ze geven miljarden uit om de Metaverse te bouwen. Maar gaan we echt zo leven en is het eigenlijk wel een goed idee?
2. Leven in een gamewereld. Het is iets waar al heel lang over wordt nagedacht. Je ziet het terug in allerlei boeken en films. Veel wiskundigen denken dat zo'n digitale wereld er ook echt gaat komen en ze noemen het de Metaverse. De term werd in 1992, dus meer dan 30 jaar geleden, voor het eerst gebruikt in het boek 'Het Babelvirus', origineel 'Snow Crash', geschreven door Neal Stephenson. Hierin jagen pizzabezorger en samoeraikarakter HIRO en surfboard-koerier Y.T. samen naar informatie op het wereldwijde computernet om na te gaan wie de verspreider is van het virus dat programmeurs waanzinnig maakt. Zij brengen in dit boek veel tijd door in de Metaverse: een digitale wereld waarin mensen een dubbel leven leiden als een soort gamepoppetjes oftewel Avatars. Een ander voorbeeld is het boek van Ernst Cline: 'Ready Player One' dat in 2011 werd gepubliceerd en in 2018 verfilmd. Het verhaal heeft een metaverse genaamd 'Oasis'. Spelers leven in deze digitale wereld als Avatars, omdat ze willen ontsnappen aan hun verpauperde realiteit. Dit verhaal lijkt op het idee dat Facebook presenteert: een hele digitale wereld waarin je als Avatar kunt rondlopen. Facebook heeft daarom niet zo lang terug de naam van haar moederbedrijf veranderd naar Meta Platforms, Inc. Misschien denk je: 'maar dit is er toch eigenlijk al?' In een spel als Minecraft of Fortnite heb je ook je eigen Avatar en kun je ook van alles doen met andere mensen. Dat is zo, maar de Metaverse gaat veel verder.
3. De Metaverse lijkt veel voordelen te hebben. Hierin kun je bijvoorbeeld niet alleen gamen, maar je doet er bijna alles wat je in het echte leven ook doet. Je zit bijvoorbeeld met z'n allen in een digitale klas of vergaderruimte en je kunt zelf bepalen hoe je eruit ziet: als een pizza, een bloem, een prinses of gewoon heel keurig gekleed. Een spreekbeurt houden over het oude Egypte hoeft niet meer met plaatjes in je hand, op het bord of op slides, maar je haalt de piramides gewoon naar de klas toe. De Metaverse moet een online-wereld worden die naast onze gewone wereld bestaat. Met je Avatar kun je dus van de ene in de andere digitale wereld stappen, wanneer je wilt

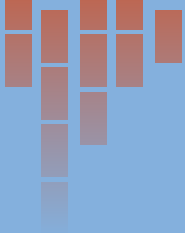

en waarmee je wilt: met een Virtual Reality (VR)-bril of gewoon via je telefoon of computerscherm bijvoorbeeld (AR). En als je het uitzet, gaat de Metaverse gewoon door zonder jou; net als het echte leven. Het klinkt wel formidabel, maar het is nog heel vaag, want de Metaverse bestaat niet; het moet allemaal nog gemaakt worden. De grootste bedrijven zijn daar wel mee bezig; ze zijn het nu aan het ontwikkelen en stoppen daar bizar veel geld in. De eerste stapjes in de Metaverse zijn eigenlijk al gezet. Echte artiesten treden bijvoorbeeld al op als Avatar in gamewerelden. Ter illustratie; in 2021 trad Ariana Grande op in 'The virtual Rift Tour concert' in de videogame 'Fortnite Battle Royale'. Een ander voorbeeld is dat er op enkele scholen in Amerika leerlingen een paar dagen in de week les krijgen in een soort mini-Metaverse. Ze krijgen punten als ze bijvoorbeeld hun huiswerk maken, die ze kunnen gebruiken voor nieuwe kapsels, kleren en spullen voor een Avatar. Maar zijn deze voordelen het wel waard om deel uit te maken van de Metaverse?

4. Want er is nu al veel kritiek op het idee van de Metaverse. Allereerst rijst de vraag of de makers, de grote techbedrijven zoals Google en Meta die bouwen aan de Metaverse, wel te vertrouwen zijn. Rondom die bedrijven is al heel lang veel commotie, bijvoorbeeld dat ze niet goed omgaan met je privacy en je bestoken met reclames. Wiskundigen zijn bang dat ze dat ook in de Metaverse zullen doen, want ze willen er natuurlijk wel geld aan verdienen. Daarnaast kun je er verslaafd aan raken, want de Metaverse gaat altijd maar door, dag en nacht, ook zonder jou. Dat kan er voor zorgen dat je er de hele tijd in wil zijn en niets wil missen, waardoor je misschien wel meer tijd doorbrengt in de Metaverse dan in de gewone wereld. En als laatst, pesten kan nog erger worden. Online pesten is nu al heel naar. In de Metaverse kan dat nog veel heftiger voelen, want je pestkop staat dan recht voor je neus. Met een VR-bril komt dat helemaal binnen, dan voelen dingen veel echter. Er zijn voorbeelden genoeg van mensen die doordraaien, omdat ze denken dat ze over een evenwichtsbalk lopen of in een achtbaan zitten. Deskundigen zijn bang dat dit ook kan gebeuren met pesten in de Metaverse. Allemaal problemen om goed over na te denken en regels voor te maken.
5. Dus leven we straks allemaal in een gamewereld? De kans is groot dat de Metaverse ooit echt deel van ons leven gaat worden, want grote bedrijven zijn er volop mee bezig. Op dit moment ziet het er nog een beetje amateuristisch uit, maar misschien dat het er ooit superrealistisch uit zal zien. Hoe lang het allemaal nog gaat duren en hoe de Metaverse er precies uit gaat zien, dat is de hamvraag. Dat er zowel voor- als nadelen zijn, is wel duidelijk. Denk je dat de voordelen de nadelen zullen overtreffen of juist andersom?

2. Noem 2 voorbeelden waar duidelijk te merken is dat de Metaverse al een deel is van ons leven.

1. _____

2. _____

7a. Wat is een Avatar?

7b. Hoe ziet jouw ideale Avatar eruit?

7c. Maak op basis van je uitleg bij vraag 7b een leuke bijbehorende tekening.

8a. Noem 3 redenen waarom mensen tegen het idee van de Metaverse zijn.

1. _____

2. _____

3. _____

8b. Met welke van de 3 ben jij het (meest) eens? Kun je ook uitleggen waarom?

---

a. Bekijk de voor- en nadelen van de Metaverse en geef in je eigen woorden aan of het wel een goed idee lijkt.

_____

_____

_____

10a. Vertel een vriendje of vriendinnetje over de Metaverse en ga na als zij het eens zijn met wat jij ervan vindt of dat ze er juist heel anders over denken.

Opdrachten bij de tekst

Leven we straks in een gamewereld?

OPDRACHT 1** REBUSSEN OPLOSSEN

- a) In de 4 rebussen hieronder zijn de oplossingen steeds een zelfstandig naamwoord dat in de tekst voorkomt. Kun je de puzzels oplossen? Wat staat er precies? Schrijf de woorden naast de puzzels.

Even terugdenken:

Zelfstandige naamwoorden zijn woorden waar je een lidwoord (de, het, een) voor kunt zetten. Je gebruikt ze voor: dieren, mensen, dingen, aardrijkskundige namen (plaatsen, rivieren etc.) en voor (eigen)namen, ook al kun je daar soms geen lidwoord voor zetten.

Voorbeeld: computer, aap, Blackie

1.	 v=w s=n o=di	
2.	 m=s n=i s=ak -m e=a	
3.	 -l u=ir r=s	
4.	 l=n t=c t=w m=sh	

- b) Maak 2 leuke zinnen met de woorden uit rebus nummer 1 en 2.

1. _____
_____

2. _____
_____

op het internet.

Wat kun je erover vertellen?

_____

_____

_____

_____

- c) Zoek meer informatie over nummer 3 en 4

OPDRACHT 2**
WAT HOORT ER NIET BIJ?

In elke rij zijn er 4 woorden, waarvan 1 er niet bij hoort. Weet jij welke?

Schrijf het woord erachter.

- internet - wiskundigen - VR headsets - virus _____
- techbedrijven - Rift Tour - miljarden - Google _____
- gamewereld - deskundigen - Metaverse - Avatars _____
- Ariana Grande - Het Babelvirus - Ready Player One - Snow Crash _____

OPDRACHT 3**
WOORDZOEKER WOORDENSCHAT: SYNONIEMEN (WOORDEN MET DEZELFDE BETEKENIS)

De woorden in de tabel hieronder (rechts) komen voor in de tekst. De synoniemen van de woorden staan in de woordzoeker ernaast (links). Om je te helpen staan de eerste letter waarmee het antwoord begint en het aantal letters waaruit het antwoord bestaat in de kolom 'Aanwijzing'.

De woorden lopen in alle richtingen en het kan voorkomen dat 1 letter in een ander woord wordt gebruikt. Als je alle antwoorden hebt gevonden, zul je merken dat er wat letters zijn overgebleven. Schrijf de ongebruikte letters op. Begin bij de eerste overgebleven letter linksboven. De eerste 7 letters vormen een verborgen boodschap. **Weet je wat die zegt?**

d	i	v	e	r	s	a	v	i	a	n	m	t	g	a	r
g	s	v	e	j	n	o	o	l	e	a	o	u	n	u	n
t	n	x	e	i	o	o	g	d	i	n	n	t	i	n	m
x	j	i	o	r	t	m	n	w	b	b	i	h	r	g	b
x	a	h	d	r	a	i	a	o	b	e	t	c	u	w	u
x	y	i	a	d	b	r	w	x	u	j	o	a	e	a	r
s	k	a	c	r	u	z	m	e	u	o	r	r	k	w	v
i	h	g	e	j	h	h	z	e	g	w	t	d	f	a	m
b	a	v	a	m	n	x	c	x	n	b	z	r	a	o	j
p	e	r	i	o	d	e	r	s	p	a	o	o	u	d	n
o	y	j	c	k	f	i	f	r	p	q	u	o	e	e	n
c	c	d	l	u	t	m	n	b	m	o	z	v	x	o	g
m	u	z	i	e	k	u	i	t	v	o	e	r	i	n	g
f	y	f	i	i	y	h	p	q	a	y	r	x	z	p	q
o	e	q	s	e	a	k	v	q	x	n	k	x	x	s	e
u	u	x	p	f	q	g	k	i	e	p	r	y	d	k	g

Woord	Aanwijzing	Synoniem
1. Tijdperk	1. p - 7	1.
2. Koppelen	2. v - 9	2.
3. Spreekbeurt	3. v - 10	3.
4. Allerlei	4. d - 6	4.
5. Commotie	5. o - 11	5.
6. Verpauperen	6. v - 8	6.
7. Computerscherm	7. m - 7	7.
8. Concert	8. m - 16	8.
9. Kapsel	9. h - 8	9.
10. Kritiek	10. a - 9	10.

Verborgen boodschap:

--	--	--	--	--	--	--	--

Opdrachten bij de tekst

Leven we straks in een gamewereld?

OPDRACHT 4**

KRUISWOORDPUZZEL: BIJVOEGLIJKE NAAMWOORDEN

In de kruiswoordpuzzel hieronder zijn de oplossingen bijvoeglijke naamwoorden die in de tekst voorkomen. De definities van de (ant) woorden zijn gegeven.

Even voor de zekerheid:

Een bijvoeglijk naamwoord zegt iets over een zelfstandig naamwoord. In opdracht 1 is reeds over laatstgenoemde verteld. Bijvoeglijke naamwoorden staan vaak direct, maar niet altijd, vóór een zelfstandig naamwoord.

Voorbeeld: een spannend boek

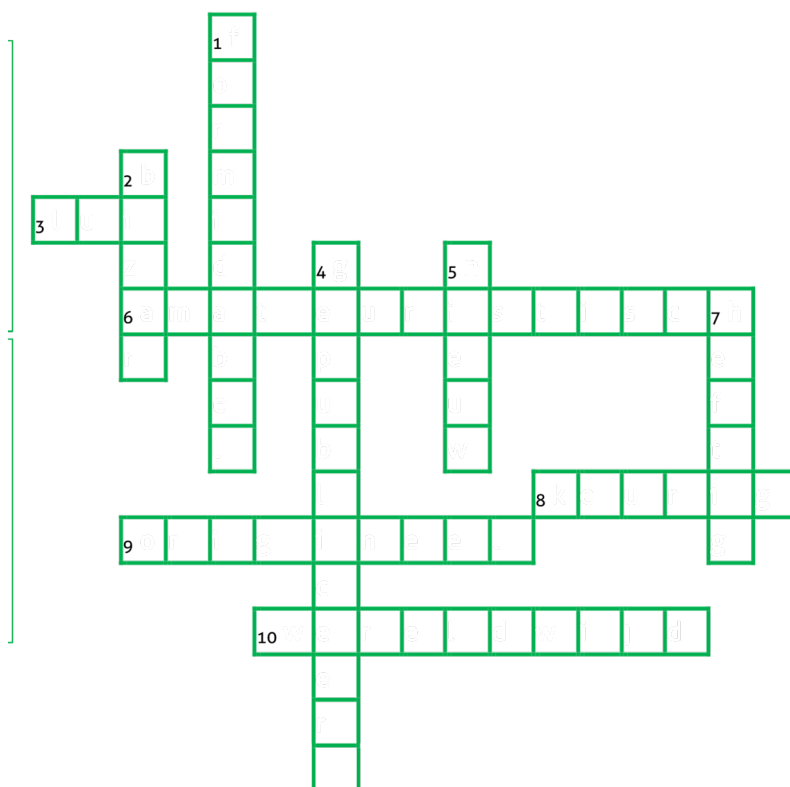
Spannend zegt iets over het zelfstandig naamwoord boek en is dus een bijvoeglijk naamwoord.

Horizontaal

- 3. met weinig zin om iets te doen
- 6. gedaan door een onhandig en niet-deskundig persoon
- 8. goed verzorgd
- 9. dat wat echt is
- 10. verspreid over de hele wereld

Verticaal

- 1. heel erg goed of leuk
- 2. niet te voorspellen en heel anders dan gewoon
- 4. (een tekst) openbaar maken
- 5. wat nog niet lang bestaat
- 7. heel erg/fel en onstuimig

OPDRACHT 5** WOORDEN BENOEMEN

In de opdrachten 1 en 4 heb je geleerd over zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden. Weet je ook wat bijwoorden zijn?

Een bijwoord zegt iets over een ander woord. Eén van de woorden waarover het iets zegt, zijn bijvoeglijke naamwoorden.

Voorbeeld: een enorm spannend boek

Eerder zeiden we al: *Spannend* zegt iets over het *zelfstandig naamwoord* *boek* en is dus een *bijvoeglijk naamwoord*. Nu zegt *enorm* iets over *spannend* (hoe spannend?) en is dus een *bijwoord*.

Kun jij ze nu zelf vinden in de zinnen hieronder?

Zoek in elke zin: a) de **zelfstandige naamwoorden** (onderstreep ze), b) de **bijvoeglijke naamwoorden** (zet een kruisje eronder) en c) de **bijwoorden** (omcirkel ze).

1. Een superrealistische metaverse komt zeker wel, want hele grote bedrijven zijn er volop mee bezig.
2. Vele spelers leven in deze digitale wereld als Avatars omdat ze willen ontsnappen aan hun extreme verpauperde realiteit.
3. Samen in een digitale ruimte staan met een hele vervelende pestkop is alvast een enorm groot nadeel.
4. Het schijnt dat de vele interessante voordelen het toch zullen winnen van de talrijke nadelen.

OPDRACHT 6** ONLINE RESEARCH

In de tekst is aangegeven dat artiesten als Ariana Grande reeds concerten hebben gegeven als Avatar in gamewerelden.

- a) Kun je verder onderzoeken welke andere artiesten dit ook hebben gedaan?
- b) Zou je zelf naar zo een concert willen gaan? Waarom wel of juist niet?

POËZIE

Leef jij?

Leven
gaat het om nemen of geven?
gaat het om vandaag of morgen?
Leven
doe je dat met plezier of zorgen?
Mogelijkheden naar keus
Angst, Vreugde, Liefde en Pijn
Leven is soms leeg
wees wie je wilt zijn.
Leef met de donder van een wonder
Leef met de geur van ezelsschijt
Neem leven met spoed of
rust
Alles, Overal, Tegelijkertijd.

Jürmail Soerodikromo

Het woord

Woorden hebben kracht
Woorden hebben leven
Het woord is geven en nemen
Het woord keert nooit ledig terug

Het woord heeft alle macht
in hemel en op aarde
Het woord zetelt in den hoge
Het woord was bij God en het woord is God
Het woord is door de allerhoogste gegeven
Hij laat het doen wat Hem behaagt
Elke deur die Het woord heeft geopend kan niemand sluiten
en elke deur die het woord heeft gesloten kan niemand openen

Angela Grace

Waarspraak

Hier komt hij
grijze draden, versleten huid
met verloren tanden tikt hij
ruit aan ruit.
Alstublieft, heeft u wat geld voor mij?
Gwe yu zwerver!
Schreeuwt men uit
Ruiten dicht, weg zijn wij
meerdere oorzaken, één gevolg.

Hier komt zij
handjes vast
links een meisje, rechts een jongen
de kamer des levens, staat hen te wachten
Hoogwaardig geprijsd
minderwaardig verdiend
Witte enveloppe met haar naam
kijken naar de kinderen wordt
Moeizaam.

Hier zijn wij
starend met ons gedachten
Land van Macht
Macht van Pijn
Eens in een leven
Eens en voor altijd
Eén streven!

Jürmail Soerodikromo

Oten wi sa fri?

No prefuru fu denki
fu denki taki wi fri
di bakrabasi ben koti den keti
a ben lafu so fisti

No leki fowru den sa fri
den sa ari na den srefi
prati, mi tya fu teego na den mindri

Noti
no noti den sa abi
mi sa tan abi na makti
sondro mi den sa lasi na pasi

Srafuten mi sa gi
nyun nen
no den no kan fri
den musu prefuru fu aksi mi
Oten wi sa fri?

Waldy Simson
Uit het boek: Nieuwe pennenvruchten van Simson

Hoop

Geen nut om af te tellen
daaraan komt toch geen eind
hakken en daarbij sterven
leek wel uw lot te zijn

Een boom met oude wortels
met een tronk diep in het stof
weereens groeiend in ellende
bleek u echter te zijn

Uw blik bleef u steeds werpen
aan uw zicht daar was geen eind
Apartheid
is kranzinnig
Gelijkheid
moet er zijn!

Uw droom Meneer Mandela
goed verankerd in de hoop
die zonder eind zou blijken
uw droom
werd werkelijkheid

Waldy Simson
Uit het boek: Nieuwe pennenvruchten van Simson

Neurotic thirst

Open mind, open heart
Locked away once I start
Yearn for wonder
Yearn for love
What seems down floats above
Walking with war, every step of the way
Thoughts of triumph at the end of the day
Neurotic can it be
Close to the eye yet far to see

Jürmail Soerodikromo

Wie is Nelson Mandela geweest ?

DOOR: WALDI SIMSON

Het antwoord op deze vraag in notendop: Nelson Mandela was een mens en vrijheidstrijder die is uitgegroeid tot een icoon. Als ambassadeur van het Nelson Mandela Museum en als veelzijdige kunstenaar is het thema Mandela een thema dat ik graag behandel en uitdraag. Nelson Rolihlahla Mandela (stamnaam: Madiba) werd op 18 juli 1918 geboren in het dorp Mvezo in Zuid-Afrika. Zijn vader met wie hij zich indentificeerde

waardoor zijn leven zou veranderen op een manier die hij niet kon voorzien, stierf toen Nelson 9 jaar oud was. Hij groeide op in een Zuid-Afrika waarin er apartheid (officieel systeem van scheiding van rassen) heerste. Apartheid was niet alleen in theorie maar ook praktisch bekeken een mensonterend systeem dat door de blanke minderheid werd ingezet met onder andere als doel te overheersen over de niet blanke meerderheid.

Als lid van de politieke organisatie African National Congress (ANC) begon Mandela de haast eindeloze strijd tegen apartheid. Het was een strijd waarvoor hij haast de hoogste prijs heeft moeten betalen. Het niet kunnen leiden van een normaal leven, opgelegde beperkingen voor wat betreft reizen, verenigen en meningsuiting, en oplegging van de ene na de andere gevangenisstraf, waarvan de laatste een levenslange was hebben Mandela nooit eraan doen denken om de strijd voor een Zuid-Afrika zonder apartheid en vrijheid op te geven!

Zeer bijzonder was ook de eindeloze portie hoop waarover Nelson Mandela heeft mogen beschikken tijdens zijn enorm lang gevoerde vrijheidsstrijd. Die eindeloze portie hoop mag ongetwijfeld ook beschouwd worden als de kurk waarop

hij heeft mogen drijven vooral gedurende de vele lange en ellendige jaren in het gevang. Het is ook die eindeloze portie hoop die ten grondslag heeft gelegen aan zijn uiteindelijke onvoorwaardelijke invrijheidsstelling na 27 jaar van de levenslange gevangenisstraf die aan hem was opgelegd. Absoluut niet gebroken en ook niet vol haat werd hij op 10 mei 1994 onder aanwezigheid van het grootste aantal internationale leiders dat ooit op Zuid-Afrikaanse bodem bijeen was gekomen en een enorme massa van mensen bestaande uit verschillende rassen, geïnaugureerd tot de eerste president van Zuid-Afrika die gekozen was bij de eerste democratische, non-rationale en volledig representatieve verkiezingen. En in 1993 kreeg hij de Nobelprijs voor de Vrede, aan hem uitgereikt voor zijn inspanningen voor het vreedzaam beëindigen van apartheid en voor het leggen van de funderingen van een nieuw democratisch Zuid-Afrika. •

VERZEKERD VAN JOUW OUDE DAG

Sluit vandaag nog jouw pensioenverzekering af.

VEILIG EN HELDER

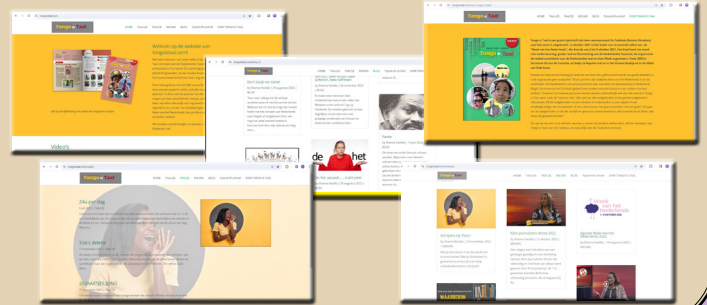
www.self-reliance.sr

Welkom op de website!

www.tongoistaal.com

Tongo = Taal

De TAALSLUIS
Tekst, Taal en Training

- Translation, correction, editing between English, Dutch and Sranan
- Language training Dutch and Sranan for survival, beginners & advanced

DRS. RENATE SLUISDOM
CEO

☎ 597 886 0787

✉ taalsluis@gmail.com

📍 Soemaroebastraat 10, Paramaribo

BIJ ONS BENT U TERECHT VOOR:

- DATA ENTRY VAN MUZIEKSTUKKEN IN MUSECORE
- BLOG POSTS
- BOEKRECENSIES
- HET SCHRIJVEN VAN PROJECTPLANNEN, ETCETERA

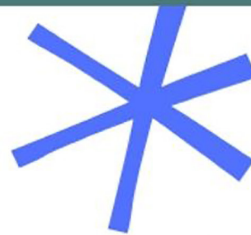
Voor meer informatie over onze diensten kunt u ons contacteren via

<https://www.sharviovaservices.com>

Email: info@sharviovaservices.com

Mobiel: 597- 8515134

Facebook: @sharviovaservices

Sharvio

VA Services